

Sentrale EU- og EØS-saker i forvaltningen 2021

Innhold

Arbeids- og sosialdepartementet (ASD)	6
Nytt EU-direktiv om tydelige og forutsigbare arbeidsvilkår	6
Nytt EU-direktiv om vern av varslere	6
Nye EU-regler om utsendte arbeidstakere.....	6
Det europeiske arbeidsmarkedsbyrået (ELA).....	7
Forslag til direktiv om tilstrekkelige minstelønninger i Europa.....	7
EU-forslag til endringer i trygdeforordningen	7
Oppfølging av feil fortolkning av trygdeforordningen artikkel 21.....	8
Barne- og familiedepartementet (BFD).....	9
Forbrukervern.....	9
Ny Consumer Agenda 2021-2025 og norske prioriteringer	9
Forbrukermakt i det grønne skiftet	9
Gjennomføring av nytt regelverk på forbrukerområdet	9
Nytt EU-direktiv om balansert arbeids- og familieliv	10
Finansdepartementet (FIN)	11
Redusere etterslepet på finansmarkedsområdet	11
Revisjon av tilsynsbyråforordningene	11
EUs varslede reformer om antihvitvasking og terrorfinansiering	12
EUs arbeid med bærekraftig finans.....	12
Revisjon av Solvens II-regelverket for forsikringsforetak.....	12
Revisjoner av annet sentralt finansmarkedsregelverk.....	12
Følge opp forslag til viktig nytt EU-regelverk som fortsatt er til behandling i EUs organer	13
Skattesaker	13
Rapporteringsplikt ved bruk av utenlandske oppdragstakere	13
ESA-sak om skattefritak og ubegrensede garantier for offentlige aktører som driver økonomisk aktivitet.....	13
Differensiert arbeidsgiveravgift.....	14
Konsernbidrag over landegrensene	14
ESA-sak om de endrede rentebegrensningsreglene	14
Midlertidige endringer i petroleumsskatten	15
Særavgiftene på sjokolade- og sukkervarer og alkoholfrie drikkevarer.....	15
Revisjon av energiskattedirektivet	15
CO ₂ -grensetilpasningsmekanisme.....	15
Forsvarsdepartementet (FD)	16

European Defence Fund	16
Sikkerhetspolitiske seminarer og konsultasjoner.....	16
EDF.....	16
EU-NATO.....	17
FOSA	17
Samarbeid med nære EU- og NATO-land.....	17
Helse og- omsorgsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet (matområdet).....	18
Antibiotikaresistens.....	18
Nytt regelverk for godkjenning og bruk av veterinære legemidler mv.....	19
Ny kontrollforordning.....	19
Matkriminalitet.....	20
Dyrehelse.....	20
Husdyravl.....	21
Gjødsel.....	21
Plantevernmidler – hormonforstyrrende stoffer	21
Plantevernmidler – evaluering av regelverk og Farm to Fork-strategien	22
Fôrregelverket	23
Økologisk produksjon og merking av økologiske produkter	23
Såvareområdet	23
Biologisk og kjemisk mattrygghet	23
Merking	24
Revisjon av regelverket for barnemat.....	24
Forordning om ernærings- og helsepåstander.....	25
"Ny-mat" forordningen	25
Alkoholsterke drikker	26
Revisjon av drikkevannsdirektivet.....	26
Nytt horisontalt vareregelverk	26
Helse- og omsorgsdepartementet (HOD).....	27
Europeiske referansenettverk.....	27
Justis- og beredskapsdepartementet (JD)	28
Rettslig samarbeid	28
Schengen-samarbeidet – på visumfeltet.....	28
Dublin-samarbeidet.....	28
Det europeiske asylbyrået – EASO	28
Tredjelandssamarbeid og retur	28

Gjenbosetting	29
Implementering av ETIAS	29
Implementering av <i>Entry/Exit System</i> – EES	29
Revisjon av returdirektivet	30
FRONTEX.....	30
Interoperabilitet	30
Schengen informasjonssystem – SIS	30
EUs arbeid mot terror og ekstremisme.....	31
Digital sikkerhet og Det europeiske byrået for cybersikkerhet – ENISA	31
Klima- og miljødepartementet (KLD).....	31
Forsterket klimamål for 2030 og revidert klimaregelverk	31
Sirkulær økonomi	32
EUs kjemikaliepolitikk.....	32
Kommunal- og moderniseringsdepartement (KMD).....	33
IKT	33
Elektronisk kommunikasjon	33
Styrket samhandling med kommuner og regioner i europapolitikken	34
Samarbeid om policyutvikling for byer	34
Forsknings- og innovasjonssamarbeid om byspørsmål.....	35
Geografisk infrastruktur	35
Norsk deltakelse i Interreg. Ny programperiode 2021-2027	35
Regional statsstøtte.....	35
Kulturdepartementet (KUD)	37
Endringsdirektiv til direktivet om audiovisuelle tjenester (AMT-direktivet)	37
Revisjon av EUs opphavsrettsregulering.....	37
Gjennomføring av Marrakech-direktivet	37
Kreativt Europa - EUs kultur- og medieprogram	37
Direktiv 2014/60 om tilbakelevering av kulturgjenstander	38
Grunnleggende rettigheter, likestilling og ikke-diskriminering.....	38
EUs strategier for likestilling- og ikke-diskriminering.....	38
"European Rights & Values" – EUs flerårige samarbeidsprogram 2021-2027	39
EUs tilgjengelighetsdirektiv (EAA)	39
Kunnskapsdepartementet (KD)	40
EUs neste rammeprogram for forskning og innovasjon	40
EUs neste program for utdanning, opplæring, ungdom og idrett	40
Landbruks- og matdepartementet (LMD)	42

Nærings- og fiskeridepartementet (NFD).....	43
Bistå norske bedrifter og forskningsmiljøer i å nå frem i konkurransen om Horisont Europa -midler	43
Romvirksomhet – følge opp norske interesser i EUs romprogram 2021-2027	43
Regelverksprosesser knyttet til maritim transport	43
Forordning 391/2009 om klasseselskap.....	44
Ressursforvaltning	44
Desentralisert håndheving av artikkel 53 og 54 i EØS-avtalen.....	45
Erstatningsdirektivet 2014/104/EU og ECN+-direktivet 2019/1/EU	45
ESA-sak om skattefritak og ubegrensede garantier for offentlige aktører som driver økonomisk aktivitet.....	46
Prosedyreforordningen – regler for håndheving av statsstøttereglene	46
Revisjon av regelverket for offentlig støtte.....	47
CO ₂ -kompensasjon	47
Sammenkobling av bedriftsregistre over landegrensene, gjennomføringsbestemmelser	47
Nytt horisontalt vareregelverk	47
Olje- og energidepartementet (OED)	48
Europas grønne giv.....	48
Ren energi-pakken.....	48
Samferdselsdepartementet (SD)	51
Mobilitetspakken på vegområdet	51
Jernbane: videre arbeid knyttet til EUs fjerde jernbanepakke	51

Arbeids- og sosialdepartementet (ASD)

Nytt EU-direktiv om tydelige og forutsigbare arbeidsvilkår

EU vedtok 20. juni 2019 Direktiv (EU) 2019/1152 om tydelige og forutsigbare arbeidsvilkår. Direktivet erstatter "written statement-direktivet" (91/533/EØF) om arbeidsgiverens plikt til å informere om vilkårene i arbeidsavtalen eller arbeidsforholdet, som er gjennomført i arbeidsmiljøloven. Bakgrunnen for det nye direktivet er særlig de senere års utvikling av "ikke-standard" ansettelsesformer, det vil si deltidsarbeid og ulike former for midlertidige ansettelser, og den ustabilitet og uforutsigbarhet dette har ført til for enkelte arbeidstakere. Formålet med direktivet er å forbedre arbeidsvilkårene ved å fremme mer forutsigbare arbeidsforhold, samtidig som man sikrer et tilpasningsdyktig arbeidsmarked. Direktivet er et viktig initiativ i oppfølgingen av EUs sosiale søyle ("European Pillar of Social Rights") fra 2017.

Direktivet viderefører og utvider arbeidstakers rettigheter etter written statement-direktivet til informasjon om arbeidsforholdet, og innfører flere materielle rettigheter. Flere bestemmelser retter seg spesielt mot atypiske arbeidsforhold, som nulltimerskontrakter og tilkallingsbaserte kontrakter. Norge er generelt positiv til at EU har et fokus på gode og rettferdige arbeidsforhold for den enkelte. Flere av temaene direktivet adresserer er aktuelle også i Norge. ASD vurderer direktivet som EØS-relevant, men direktivet er foreløpig ikke tatt inn i EØS-avtalen. Gjennomføring i norsk rett vil kreve lovendringer. De ulike spørsmålene rundt gjennomføring av direktivet er nå under utredning i ASD.

Nytt EU-direktiv om vern av varslere

EU vedtok høsten 2019 et direktiv om vern av personer som varsler om brudd på visse deler av EU-lovgivningen. Formålet er å bedre håndhevingen av EU-retten og EUs politikk innenfor spesifikke områder ved å fastsette visse felles minimumsstandarder som sikrer et høyt beskyttelsesnivå for varslere. Direktivet gjelder varsling om brudd på EU-lovgivning innen konkret angitte områder: Offentlig innkjøp, finansielle tjenester/forebygging av hvitvasking og finansiering av terrorisme, produktsikkerhet, transportsikkerhet, miljøvern, strålevern og atomsikkerhet, matsikkerhet og dyrevern, folkehelse, forbrukervern og personvern.

Direktivet oppstiller blant annet krav om etablering av interne varslingskanaler og -rutiner for mottakelse, registrering og oppfølging av interne varsler, og en plikt for medlemsstatene til å etablere eksterne varslingskanaler. Det pålegger også medlemsstatene å forby enhver form for gjengjeldelse mot den som varsler i henhold til direktivet. Medlemsstatene har en frist på to år for gjennomføring av direktivet. De ulike spørsmålene i tilknytning til gjennomføring av direktivet, herunder EØS-relevans, er under vurdering.

Nye EU-regler om utsendte arbeidstakere

Den 28. juni 2018 vedtok EU Direktiv (EU) 2018/957 om endringer i utsendingsdirektivet (96/71/EC). Utsendingsdirektivet regulerer hvilke regler om lønns- og arbeidsvilkår i vertslandet som skal gjelde for arbeidstakere som er på midlertidige grensekryssende tjenesteoppdrag (utsendte arbeidstakere). Direktivet har i mange år vært gjenstand for debatt. Målsettingen med endringsdirektivet er å knesette et prinsipp om "lik lønn for likt arbeid på samme sted". De mest sentrale endringene er at lønnsbegrepet i direktivet er omdefinert fra "minstelønn" til "godtgjørelse", presiseringer om når det kan stilles krav om dekning av utgifter for reise, kost og losji, presiseringer av hvilke regler som gjelder ved utsending fra vikarbyråer, og nye regler om utvidede rettigheter når utsendingsperioden strekker seg utover 12 måneder. Endringsdirektivet har også regler som presiserer myndighetenes ansvar for å sørge for lett tilgjengelig og brukervennlig informasjon om regelverket som gjelder for utsendte arbeidstakere. Samlet sett styrker endringsdirektivet utsendte arbeidstakers rettigheter. Norge er positive til disse endringene. Endringsdirektivet anses EØS-relevant og gjennomføring i norsk rett vil

kreve forskriftsendringer. Forlag om nødvendige forskriftendringer har vært på høring høsten 2020. Dette vil bli fulgt opp videre våren 2021. Direktivet er foreløpig ikke innlemmet i EØS-avtalen.

Det europeiske arbeidsmarkedsbyrået (ELA)

Europakommisjonen vedtok i juni 2019 å etablere et europeisk arbeidsmarkedsbyrå (European Labour Authority). Formålet er å bidra til å sikre rettferdig arbeidsmobilitet i det indre marked, og bidra til effektiv anvendelse og håndheving av EU-retten på arbeidsmobilitetsområdet og knyttet til trygdekoordinering. ELA skal likevel ikke gripe inn i medlemslandenes kompetanse og partenes autonomi. ELA skal blant annet bidra til samarbeid og informasjonsutveksling samt støtte felles tilsyn mellom landene, herunder bidra til å bekjempe svart/uformelt arbeid. Norge deltar allerede aktivt på en rekke samarbeidsarenaer innenfor arbeidsmobilitet, f.eks. knyttet til fri bevegelighet av personer, EURES og den europeiske plattformen mot svart arbeid. Flere av disse vil legges under eller videreføres i ELA. ELA skal ha sete i Bratislava, men arbeidet startet opp i Brussel høsten 2019. Norge deltar allerede i Management Board (med observatørstatus). Det tas sikte på å fremme en egen proposisjon for Stortinget i løpet av 2021 om samtykke til å ta forordningen om ELA inn i EØS-avtalen.

Forslag til direktiv om tilstrekkelige minstelønninger i Europa

Den 28. oktober presenterte Kommisjonen et forslag til direktiv om tilstrekkelige minstelønninger i Europa. Formålet med forslaget er å sikre gode arbeidsvilkår der alle arbeidstakere skal være beskyttet av en tilstrekkelig høy minstelønn. Kommisjonen understreker i sitt forslag at de beste lønnsvilkårene oppnås i land hvor kollektivavtaler står sterkt. Det foreslås derfor ulike regler for land med lovfestet minstelønn og land med lønnsfastsettelse utelukkende gjennom kollektive avtaler. Kommisjonen presiserer i direktivforslaget at land hvor lønnen i dag settes gjennom forhandlinger mellom arbeidslivets parter, ikke skal pålegges å innføre lovfestet minstelønn. Det stilles heller ikke krav om å allmenngjøre avtaler. I tillegg foreslår Kommisjonen tiltak for å fremme samarbeid mellom arbeidslivets parter og å styrke kollektive avtaler i alle land. Land som har en lavere avtaledkning enn 70 prosent skal utarbeide handlingsplaner for hvordan dette skal økes. Det presiseres at minstelønningen skal bidra til å oppnå anstendige arbeidsvilkår og levestandarder. Siden Kommisjonen ikke har kompetanse knyttet til lønnsforhold, settes det ingen konkrete krav. Verken partene i arbeidslivet eller regjeringen ønsker et direktiv som kan gripe inn i lønnsdannelsen, herunder svekke partenes rolle i lønnsdannelsen eller insentiver til å organisere seg. I forslaget til direktiv er det flere spørsmål som er uavklart, og det er derfor viktig å gå nøye gjennom alle deler av forslaget, i nær kontakt med arbeidslivets parter.

EU-forslag til endringer i trygdeforordningen

Europakommisjonen la i desember 2016 frem forslag til endringer i forordningen for trygdekoordinering. Forslagene gjelder enkeltområder, og omfatter blant annet økt periode for eksport av dagpenger, koordineringsregler for langtids pleietrengende og endringer av definisjonen av familieytelser slik at foreldrepenger nå skal anses å være en individuell rettighet. Forhandlingene i EU var langvarige, og særlig når det gjaldt arbeidsløshetsytelsene var det stor uenighet. Det endte med at Rådet 29. mars 2019 avviste et kompromissforslag med Europaparlamentet. Europaparlamentet vedtok 19. april 2019 å utsette behandlingen til høsten 2019, slik at de nyvalgte medlemmene av Europaparlamentet må ta stilling til videre prosess. Forhandlingene startet opp igjen i slutten av oktober 2019, men pga. covid-19 ble det ikke gjennomført trilogforhandlinger våren 2020. Trilogforhandlingene ble gjenopptatt høsten 2020. Partene har imidlertid pt. ikke kommet til enighet.

Arbeids- og sosialdepartementet, Barne- og familiedepartementet og Utenriksdepartementet samarbeider for å påvirke beslutningsprosessene i EU med sikte på at det gjøres endringer som kan begrense trygdeeksport.

Forslagene til endringer omfattet ikke indeksering eller kostnadsjustering av ytelser. Østerrike innførte indeksering av familieytelser fra 2019. Europakommisjonen innledet i januar 2019 en traktatbruddprosedyre mot Østerrike i denne saken. To østerrikske domstoler har også forelagt saker om innføring av kjøpekraftjustering til prejudisiell uttalelse i EU domstolen, og flere saker er varslet. Første uttalelse fra EU domstolen forventes i mai 2021.

Oppfølging av feil fortolkning av trygdeforordningen artikkel 21

Arbeids- og velferdsetaten har over tid hatt en feilaktig tolking av artikkel 21 i trygdeforordningen. ESA har henvendt seg til Norge om saken, første gang høsten 2019. Arbeids- og sosialdepartementet besvarte henvendelsen 11. desember 2019. Departementet mottok et "pre artikkel 31" brev fra ESA i saken 11. mars 2020, der de også kritiserte måten trygdeforordningen hadde blitt gjennomført på i Norge. Henvendelsen ble besvart 11. juni 2020. Departementet mottok 25. november 2020 et formelt åpningsbrev fra ESA. Henvendelsen vil bli besvart innen fristen 25. januar 2021.

Høyesterett har anmodet EFTA-domstolen om en rådgivende tolkningsuttalelse i brev av 30. juni 2020, sak E-08/20, med spørsmål om forståelsen av EØS-regelverket knyttet til Norges feilaktige tolkning av artikkel 21 i trygdeforordningen. Uttalelse fra domstolen forventes før sommeren 2021.

Regjeringen har satt ned et lovutvalg for å gjøre en grundig og helhetlig gjennomgang av den norske trygdellovgivningen og forholdet til internasjonale avtaler med betydning for trygdekoordinering. Utvalget skal levere sin rapport innen 1. juni 2021.

Barne- og familiedepartementet (BFD)

Forbrukervern

Ny Consumer Agenda 2021-2025 og norske prioriteringer

EU-kommisjonen la 13. november 2020 fram en ny europeisk Consumer Agenda- med undertittel "sterkere forbrukere for bærekraftig gjenoppheving". Strategien gir et oversiktsbilde over hvor europeisk forbrukervern står i dag og definerer Kommisjonens prioriteringer på området for årene som kommer. Den omhandler også konsekvenser av koronaepidemien på forbrukerfeltet. Det understrekes at forbrukerpolitikken skal støtte opp under de digitale og grønne omstillingene. Strategien lister opp følgende prioriterte områder:

- Det grønne skiftet
- Den digitale omstillingen
- Kompensasjon til forbrukerne og håndheving av forbrukerrettigheter
- Sårbare forbrukere
- Internasjonalt samarbeid- globalt forbrukervern

Meld. St. 25 (2018-2019) Framtidas forbrukar- grøn, smart og digital etablert regjeringens prioriteringer på forbrukerfeltet. Disse er i stor grad sammenfallende med EUs prioriteringer og vil gjenspeiles i samarbeidet med EU i 2021 om tiltakene i EUs nye forbrukeragenda. Norske forbrukere er aktive digitalt og over grensene, både ved netthandel, og normalt også ved feriereiser og andre typer opphold i EU-land. Tiltak som berører den digitale forbruker er høyt prioritert i samarbeidet med EU i 2021. Fra norsk side vil det arbeides for å ivareta forbrukerinteressene på en god måte når plattformøkonomien, personvern, kommunikasjonsvern og andre områder følges opp i form av regelverk og andre tiltak. Forbrukerens rolle i den sirkulære økonomien er et annet sentralt område, der det vil bli lagt fram flere forslag som skal bidra til forbrukermakt i det grønne skiftet.

Forbrukermakt i det grønne skiftet

I EUs handlingsplan for sirkulærøkonomi 2020, varsles tiltak knyttet til produktdesign, informasjon til forbrukerne og markedsføring.

I høringer sommeren 2020 beskrives utfordringene slik:

- Forbrukerne mangler ofte pålitelig og relevant informasjon om blant annet produkters bærekraft, reparasjonsmuligheter og oppdatering av software.
- Forbrukerne utsettes for handelspraksis som er villedende og forvirrende, eller skaper mistillit og reduserer forbrukernes insentiver til å kjøpe bærekraftige produkter.
- Effektiv håndheving av eksisterende forbrukervernregler er vanskelig på dette området.

I tillegg til revisjon av økodesignregelverket og forslag knyttet til felles metode for vurdering av miljøavtrykk, vil det i 2021 bli lagt fram forslag til endringer i sentrale forbrukervernregler. Formålet er å sikre forbrukerne mer bærekraftsrelevant informasjon om produkter og forhindre villedende bruk av miljøpåstander i markedsføring (grønnvasking). Fagetater, som Forbrukertilsynet og Stiftelsen Miljømerking, bidrar med gode innspill i arbeidet, og fra norsk side vil oppfølging av forslagene som blir lagt fram i 2. kvartal 2021, være et prioritert område på forbrukerfeltet.

Gjennomføring av nytt regelverk på forbrukerområdet

Høsten 2019 ble "moderniseringsdirektivet" vedtatt. Det vil styrke forbrukervernet særlig innenfor det digitale området, og sette minstekrav til økonomiske sanksjoner ved brudd på de felleseuropeiske forbrukervernregelvene. Forslag til gjennomføring i norsk rett vil bli fremmet i løpet av 2021.

Et direktiv om adgang til å bringe inn saker for å ivareta forbrukernes kollektive interesser" ble vedtatt i november 2020. Formålet med dette regelverket, er å innføre et felleseuropeisk system for ivaretagelse av forbrukeres kollektive interesser, gjennom behandling i domstolsapparatet eller av tilsynsorganer. Mer enn 60 rettsakter på ulike sektorer vil bli omfattet av de nye reglene. Dersom direktivet anses å være EØS-relevant, vil gjennomføring kreve godt samarbeid mellom berørte departementer i Norge og deltakelse i kommisjonens arbeidsgruppe for å sikre god og rettidig gjennomføring i alle EØS-land.

Barne- og familiedepartementet har ansvar for oppfølging sammen med Justis- og beredskapsdepartementet.

Nytt EU-direktiv om balansert arbeids- og familieliv

I juni 2019 vedtok EU et nytt direktiv om balansert arbeids- og familieliv. Direktivet inneholder bestemmelser om foreldrepermisjon, foreldrepenger, omsorgspermisjon, fleksibel arbeidstid mv.

Det opprinnelige direktivutkastet fra Kommisjonen gikk langt i å innskrenke statenes handlefrihet til å utforme familiepolitikken. Norske myndigheter tok derfor initiativ til at det ble fremmet en felles EFTA-uttalelse der man støttet initiativet, men argumenterte for at landene burde gis større fleksibilitet til å velge nasjonale løsninger. Gjennom forhandlingene ble det foretatt endringer som innebærer en oppmykning av noen av de opprinnelige kravene.

Landene har i hovedsak 3 år på å gjennomføre direktivet i nasjonal rett. Barne- og familiedepartementet utreder i samarbeid med Arbeids- og sosialdepartementet og Kulturdepartementet, hvilke konsekvenser direktivet vil ha for Norge. Direktivet er ikke innlemmet i EØS-avtalen.

Finansdepartementet (FIN)

Finansmarkedssaker

Det pågår en rekke regelverksprosesser på finansmarkedsområdet. Finansdepartementet følger utviklingen løpende og deltar i arbeidsprosesser i EFTA og under Europakommisjonen. Departementet legger vekt på at lik virksomhet og lik risiko bør reguleres likt, og at det er viktig å opprettholde og styrke tiltak som fremmer finansiell stabilitet. I den forbindelse vil vi bl.a. påpeke behovet for nasjonal fleksibilitet i utarbeidelsen av regelverk og krav, herunder krav til egenkapital og likviditet i banker. Under gis nærmere informasjon om enkelte sentrale områder som Finansdepartementet vil arbeide med i 2021.

Redusere etterslepet på finansmarkedsområdet

Etter finanskrisen i 2008 har det blitt nedlagt et omfattende internasjonalt arbeid for å styrke regulering av og tilsyn med finansielle markeder og finansforetak. Norske myndigheter er generelt enig i denne styrkingen. EU har fulgt opp med omfattende nye regler, slik at EUs regelverk på finansmarkedsområdet har økt vesentlig i omfang og kompleksitet. I 2011 etablerte EU også et nytt finanstilsynssystem. Rettsaktene som etablerer EUs finanstilsynssystem ble tilpasset og innlemmet i EØS-avtalen i september 2016. I mellomtiden hadde det bygget seg opp et betydelig etterslep, som først fra 2016 kunne innlemmes i EØS-avtalen. Fra 2016 til 2020 har etterslepet blitt bygget ned igjen ved at i overkant av 450 rettsakter blitt innlemmet i EØS-avtalens vedlegg IX om finansielle tjenester. Dette er mer enn tre ganger så mange rettsakter som ble innlemmet totalt sett i perioden fra 1994 til 2016.

Selv om etterslepet av rettsakter som bygget seg opp etter etableringen av EUs finanstilsynssystem nå i hovedsak er bygget ned, ser vi at antallet nye rettsakter som vedtas i EU per år fremdeles er betydelig høyere enn for ti år siden. Per 1. januar 2021 var det rundt 100 finansrettsakter som var vedtatt i EU, men ennå ikke tatt inn i EØS-avtalen. Dette er i hovedsak nye rettsakter og antall utestående rettsakter ved årsskiftet gir derfor et realistisk bilde på takten i EUs regelverksutforming. Utkast til EØS-komitebeslutninger for en lang rekke rettsakter er til behandling i EFTA-statene. Det er en viktig oppgave å opprettholde innlemmelses- og gjennomføringstakten for å hindre at et nytt etterslep bygger seg opp.

For å styrke finanssektorens evne til å understøtte den økonomiske gjenreisningen etter Covid 19-krisen, har EU i 2020 også vedtatt en såkalt Covid 19-pakke på bankområdet, og forventes å vedta en tilsvarende pakke på verdipapirområdet tidlig i 2021. Norge jobber sammen med de andre partene i EØS-samarbeidet for å vurdere hvordan disse kan tas inn i EØS-avtalen.

Revisjon av tilsynsbyråforordningene

Forordningene om EUs finanstilsynsmyndigheter for bank, verdipapirer og forsikring og pensjon, samt om EUs makrotilsyn, er nylig revidert. Formålet er å styrke tilsynsorganenes fullmakter og virkemidler for å samordne tilsynspraksis i Europa og bekjempe hvitvasking av penger og finansiering av terrorisme. Revisjonen av EUs finanstilsynsregelverk har også tilknytning til brexit og en frykt for at britiske banker skal kunne etablere seg i EU-land hvor tilsynet ville ha vært mindre strengt. Endringsforordningene inngår i finanstilsynsrevisjonspakken som Kommisjonen la fram i 2017, og som Rådet og Europaparlamentet ble enige om i mars 2019. Innlemmelse av regelverket i EØS-avtalen kan gi EFTAs overvåkingsorgan videre fullmakter når det gjelder tillatelser og tilsyn for foretak og produkter i EØS/EFTA-statene.

EU's varslede reformer om antihvitvasking og terrorfinansiering

EU-kommisjonen la i mai 2020 frem en ny handlingsplan med tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering. I handlingsplanen varsler Kommisjonen blant annet at man ønsker å gjøre om enkelte deler av hvitvaskingsdirektivet til forordning. I tillegg ønsker Kommisjonen å etablere et europeisk hvitvaskingstilsyn. Det er ventet at Kommisjonen vil legge frem konkrete regelverksforslag tidlig i 2021. Disse vil så være gjenstand for forhandlinger mellom Rådet og Parlamentet.

EU's arbeid med bærekraftig finans

Bærekraftig finans har prioritet i arbeidet fremover med EU's kapitalmarkedsunion og målet om å oppnå EU's mål om kutt i klimautslipp på 40 pst. innen 2030. For å nå målet er det behov for om lag 180 mrd. euro i tilleggsinvesteringer hvert år. Finanssektoren har en viktig rolle å spille for å utløse de nødvendige tilleggsinvesteringene. Kommisjonen fremmet i 2018 en handlingsplan for bærekraftig finans, med mål om å dreie privat kapital over mot bærekraftige investeringer, håndtere klima- og miljørelatert risiko og fremme åpenhet og langsiktighet i finansiell og økonomisk aktivitet. Regjeringen har stilt seg bak målene i EU's handlingsplan.

EU har vedtatt tre forordninger om henholdsvis en taksonomi (klassifiseringssystem) for bærekraftig økonomisk aktivitet, offentliggjøring av bærekraftsrelatert informasjon i finanssektoren og klimareferanseverdier. Forordningene er EØS-relevante og skal gjennomføres i norsk rett. I april 2020 ble forordningen om klimareferanseverdier inkorporert i norsk rett, det vil si at forordningen nå gjelder som norsk forskrift. Finansdepartementet har hatt på høring et forslag fra Finanstilsynet om å gjennomføre forordningene om taksonomien og offentliggjøring av bærekraftsrelatert informasjon i en ny lov om opplysninger om bærekraft

EU-kommisjonen vil i 2021 legge frem en fornyet strategi for bærekraftig finans. Det er også ventet at Kommisjonen vil legge frem forslag om en EU-standard for grønne obligasjoner i 2021. Finansdepartementet har gitt innspill til Kommisjonens arbeid med den nye strategien og til etableringen av EU-standard.

Det er også varslet at Kommisjonen i begynnelsen av 2021 vil legge frem forslag til endringer i kravene til klimarelatert selskapsrapportering i EU.

Oppfølgingen av Kommisjonens arbeid med bærekraftig finans skjer i samarbeid med andre berørte departementer.

Revisjon av Solvens II-regelverket for forsikringsforetak

EU-kommisjonen arbeider med en gjennomgang og forslag til endringer i Solvens II-regelverket om kapitalkrav for forsikringsforetak. Kommisjonen tar utgangspunkt i råd fra den europeiske forsikringsmyndigheten EIOPA, som bl.a. mener at gjeldende krav i for liten grad er tilpasset dagens lave rentenivåer. Høringer av utkast fra EIOPA har avdekket sterk motstand fra norsk og europeisk forsikringsnæring, som mener at de mulige endringene vil gi uforholdsmessig høye kapitalkrav. Finans Norge mener i tillegg at EIOPAs forslag ikke er tilpasset det norske rentemarkedet, og at norske livsforsikringsforetak kan rammes særlig hardt pga. porteføljene med lange rentegarantier. Oppfølgingen av Kommisjonens arbeid skjer i samarbeid med Finanstilsynet.

Revisjoner av annet sentralt finansmarkedsregelverk

EU-kommisjonen har varslet at det i 2021 vil bli gjennomført revisjoner av flere sentrale regelverk på finansmarkedsområdet. I tillegg til EU's forsikringsregelverk (Solvens II), gjelder dette blant annet EU's verdipapirregelverk (MiFID II), EU's fondsregelverk og regelverket om innskuddsgarantier. Innskuddsgarantidirektivet er ennå ikke tatt inn i EØS-avtalen. I forbindelse med revisjonen av

innskuddsgarantidirektivet har norske myndigheter spilt inn at nivået for garanterte innskudd bør være høyere enn dagens 100 000 euro. Nivået på den norske innskuddsgarantien er 2 millioner kroner.

Som del av Kommisjonens program for regelverksforenklinger (REFIT), er det også varslet revisjon av enkelte områder i verdipapirsentralforordningen (CSDR) i 2021, hvor målet er å løse praktiske utfordringer som har oppstått som følge av det eksisterende regelverket.

[Følge opp forslag til viktig nytt EU-regelverk som fortsatt er til behandling i EUs organer](#)

EU-kommisjonen har lagt frem en rekke regelverksforslag på finansmarkedsområdet som ennå ikke er vedtatt i Europaparlamentet og Rådet. Dette inkluderer blant annet:

- Fire lovforslag som ble lagt frem i forbindelse med EU-kommisjonens lansering av ny strategi for digital finans 24. september 2020, herunder lovforslag om kryptoeiendeler og IKT-sikkerhet i finanssektoren.
- Forslag til endringer i referanseverdiforordningen (tatt inn i norsk rett i 2019) som blant annet innebærer at Kommisjonen kan utpeke nye referanseverdier som skal erstatte utfasede referanseverdier i allerede etablerte kontrakter. Dette er viktig blant annet fordi pengemarkedsrenten Libor, som sannsynligvis skal fases ut i 2021, inngår i en rekke finansielle kontrakter.
- Kommisjonen la 14. mars 2018 frem forslag til regelsett for håndtering av misligholdte lån («non-performing loans»). Formålet skal være å redusere omfanget av misligholdte lån gjennom bl.a. strukturtiltak i banksektoren, utvikling av markeder for omsetning av misligholdte lån og reform av konkursregler. Regelsettet består av et direktiv og en endringsforordning til CRR om kapitalkrav for misligholdte lån. Forordningen ble vedtatt høsten 2018, mens forslaget til direktiv fremdeles er til behandling i Rådet og Parlamentet.

[Skattesaker](#)

[Rapporteringsplikt ved bruk av utenlandske oppdragstakere](#)

ESA ga 5. desember 2018 en grunnlagt uttalelse («reasoned opinion»), hvor de fastslo at rapporteringsplikten ved bruk av utenlandske oppdragstakere anses som et uforholdsmessig hinder for fri flyt av tjenester over landegrensene, jf. EØS-avtalens artikkel 36. I brev til ESA av 5. april 2019 fastholdt Norge at rapporteringsreglene er nødvendige og proporsjonale for å sikre riktig og lik beskatning av de ulike aktørene, og at reglene således er i samsvar med EØS-avtalen. Den 24. september 2019 ble det avholdt et møte mellom Finansministeren og ESAs kollegium i Brussel. Oppsummeringen etter møtet var at Norge og ESA er enige om hovedprinsippene i saken, og at den nå bare dreier seg om enkelte tekniske forhold som partene skal ha videre dialog om. Finansdepartementet og ESA har siden dette møtet hatt dialog i saken med sikte på å komme til enighet, senest i møte 16. desember 2020.

[ESA-sak om skattefritak og ubegrensede garantier for offentlige aktører som driver økonomisk aktivitet](#)

I 2015 konkluderte ESA foreløpig med at gjeldende regler om skattefritak og ubegrensede garantier (konkursimmunitet) for stat og kommune mv., innebærer støtte som ikke er forenlig med EØS-avtalen. Som formålstjenlig tiltak foreslo ESA at det innføres utskillingsplikt for offentlig økonomisk aktivitet. En arbeidsgruppe ledet av professor Erling Hjelmeng (Hjelmeng-gruppen) har utredet spørsmålene, og tilrår i sin rapport fra 2018 at offentlig økonomisk aktivitet regnskapsmessig skal skilles fra annen offentlig aktivitet og at det innføres skatteplikt for den økonomiske aktiviteten.

På oppdrag fra NFD og KMD har Oslo Economics kartlagt omfanget av økonomisk aktivitet innenfor offentlig sektor og utført en samfunnsøkonomisk analyse av Hjelmeng-gruppens forslag til tiltak. Rapporten ble fremlagt i januar 2020. Oslo Economics anbefaler at offentlig økonomisk virksomhet med årlig omsetning som overstiger 12 mill. kroner skilles ut i egne selskap slik at de omfattes av de alminnelige reglene om skatt og konkurs. Det foreslås ingen tiltak for offentlig økonomisk virksomhet med årlig omsetning under 5 mill. kroner, mens det for aktivitet med omsetning mellom 5 og 12 mill. kroner foreslås krav om adskilte regnskaper. Regjeringen vil komme tilbake til videre oppfølging av saken.

Differensiert arbeidsgiveravgift

Europakommisjonen og ESA har forlenget gjeldende EØS-regelverk for regionalstøtte, og ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift (DA-ordningen) er godkjent av ESA ut 2021. Det ventes at nytt EØS-regelverk for regionalstøtte for perioden fra 2022 blir vedtatt i løpet av første halvår 2021. Deretter må DA-ordningen justeres og notifiseres i samsvar med det nye regelverket, slik at ESA innen utgangen av 2021 kan godkjenne ordningen som skal gjelde fra 2022.

Det har vært oppmerksomhet knyttet til kommunereformen og DA-ordningen i sammenslåtte kommuner. Norge jobber aktivt overfor Kommisjonen og ESA med sikte på at det etter 2021 vil være mulig å ha forskjellig arbeidsgiveravgift i deler av sammenslåtte kommuner. For øvrig skal alle kommuner vurderes på nytt i forbindelse med notifikasjonene i 2021. Det er ingen automatikk i at kommunene forblir i regionalstøttekartet eller innenfor DA-ordningen, eller får samme sats som i dag. Det jobbes også for at det ikke skal innføres nye sektorbegrensninger i det nye regelverket, og at det i stedet skal være færre sektorbegrensninger i generelle ordninger som DA-ordningen.

Konsernbidrag over landegrensene

De norske konsernbidragsreglene, som innebærer fradragsrett for konsernbidrag ytet til et annet selskap i samme konsern, gjelder som hovedregel bare for bidrag mellom norske selskaper. EFTA-domstolen har i en rådgivende uttalelse i Yara-saken 13. september 2017 kommet til at denne begrensningen av fradragsretten er i strid med EØS-avtalens regel om fri etableringsrett. Begrunnelsen er at det ikke foreligger et unntak som gjør at det kan gis fradrag for konsernbidrag til utenlandske konsernselskaper som har lidt et endelig tap, jf. EU-domstolens avgjørelse i Marks & Spencer-saken. Departementet sendte et forslag om innføring av et slikt unntak på høring 13. august 2019 med høringsfrist 13. november 2019. Det tas sikte på å fremme et endelig forslag om lovendring i løpet av 2021.

ESA-sak om de endrede rentebegrensningsreglene

Rentebegrensningsreglene avskjærer rentefradrag i nærmere angitte tilfeller. Reglene er en viktig del av det pågående arbeidet med tiltak mot overskuddsflytting. I forbindelse med statsbudsjettet for 2019 ble reglene utvidet til å omfatte eksterne renter for skattyter i konsern. Samtidig ble det innført en unntaksregel for å skjerme ordinære låneforhold.

Endringene i rentebegrensningsreglene er klaget inn for ESA med anførsel om brudd på etableringsfriheten. I brev 22. mai 2019 besvarte Finansdepartementet en rekke spørsmål fra ESA om bakgrunnen for endringene og virkemåten til reglene, i tillegg til norske myndigheters syn på spørsmålet om EØS-strid. Problemstillingen ESA vurderer er særlig knyttet til utformingen av unntaksregelen. Departementet venter på tilbakemelding fra ESA om videre oppfølging.

Midlertidige endringer i petroleumsskatten

De midlertidige endringene i petroleumsskatten er klaget inn for ESA med begrunnelsen at de innebærer ulovlig statsstøtte. I brev 26. januar 2021 ber ESA om at Norge kommenterer klagen innen 26. februar 2021.

Særavgiftene på sjokolade- og sukkervarer og alkoholfrie drikkevarer

I forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2018 vedtok Stortinget å øke særavgiftene på sjokolade og sukkervarer og alkoholfrie drikkevarer med henholdsvis 80 pst. og 40 pst. Avgiftsøkningen for sjokolade- og sukkervarer ble reversert i statsbudsjettet for 2019. Avgiftsøkningen for avgiften på alkoholfrie drikkevarer ble reversert 1. juli 2020. I forbindelse med behandlingen av budsjettet for 2021 har Stortinget vedtatt å oppheve avgiften på sjokolade- og sukkervarer fra 1. januar 2021. Videre er det vedtatt å redusere avgiften på alkoholfrie drikkevarer med 50 pst. Fra 1. juli 2021 skal avgiften på alkoholfrie drikkevarer differensieres etter sukkerinnhold forutsatt at EFTAs overvåkningsorgan (ESA) ikke har innvendinger.

Begge avgiftene er klaget inn for ESA (EFTAs overvåkningsorgan) som ulovlig statsstøtte. Norske myndigheter mener at avgiftene ikke utgjør statsstøtte. Det er foreløpig ikke klart om opphevingen av sjokolade- og sukkervareavgiften og omleggingen av avgiften på alkoholfrie drikkevarer, kan medføre at klagen på avgiftene trekkes eller at ESA velger å ikke gå videre med saken.

Revisjon av energiskattedirektivet

Europakommisjonen la 11. desember 2019 frem en melding for EUs grønne vekststrategi - European Green Deal. I meldingen varslers Kommisjonen blant annet at den tar sikte på å legge frem et forslag om revisjon av energiskattedirektivet i juni 2021. Energiskattedirektivet harmoniserer avgiftene på elektrisitet og andre energivarer i EU og etablerer bl.a. bindende minstesatser for EUs medlemsland. Energiskattedirektivet er ikke en del av EØS-avtalen, og er dermed ikke bindende for Norge, men det har likevel betydning for Norge gjennom ESAs miljøstøtteretningslinjer og gruppeunntaksforordning. Endringer i energiskattedirektivet kan derfor påvirke handlingsrommet i norsk avgiftspolitik.

CO₂-grensetilpasningsmekanisme

I Europakommisjonens melding for EUs grønne vekststrategi - European Green Deal, varsles at det tas sikte på å legge frem et forslag om en CO₂-grensetilpasningsmekanisme for utvalgte sektorer i løpet av 2021. Formålet med mekanismen skal være å motvirke at EUs ambisiøse klimapolitikk, og i særdeleshet EUs kvotesystem, fører til karbonlekkasje ved at industrivirksomhet i EU legges ned og erstattes av virksomhet i land utenfor EU som har en mindre ambisiøs klimapolitikk. Det er ikke klart hvordan en slik mekanisme eventuelt vil bli utformet.

Forsvarsdepartementet (FD)

Samarbeidet innenfor EUs felles sikkerhets- og forsvarspolitik (EUs Common Security and Defence Policy/CSDP) er preget av betydelig dynamikk, gjennom iverksetting av flere initiativer, som EUs forsvarsfond (EDF) og permanent strukturert samarbeid (PESCO). Fra norsk side støtter vi at EU tar en større sikkerhetspolitisk rolle, i samarbeid med NATO. Vi ønsker derfor å kunne ha mulighet til å delta i de nye forsvarsinitiativene, inkludert EDF og PESCO. Forsvarsdepartementet vil derfor i 2021 arbeide for å styrke det sikkerhets- og forsvarspolitiske samarbeidet med EU.

European Defence Fund

Som del av Stortingets behandling av neste langtidsplan for forsvaret ble det besluttet at Norge skal delta i EDF fra programmet iverksettes i 2021. Norsk forsvarsindustri er sterkt eksportrettet, og med Europa som et betydelig marked. For norsk forsvarsindustri og forsvarsforskning er EDF derfor et viktig tiltak for å sikre adgang til det europeiske markedet, og samtidig kunne delta i utviklingen av relevante forsvarskapabiliteter.

Sikkerhetspolitiske seminarer og konsultasjoner

Dette innebærer å videreutvikle den sikkerhetspolitiske dialogen og samordningen med EU, inkludert gjennom avholdelse av felles årlige sikkerhetspolitiske seminar og konsultasjoner. Vi vil også legge vekt på å styrke det praktiske samarbeidet, gjennom god og løpende informasjonsutveksling med både Kommisjonen, EU-Parlamentet og Rådet. Dette vil også gjøre det lettere for Norge å vurdere relevante norske bidrag til EUs sivile og militære operasjoner, hvor vi har en ambisjon om å kunne delta.

EDF

Norges forhold til EDF ventes å være viktig og presedensskapende for samarbeidet og for muligheten til å delta i flere av de andre forsvarsinitiativene til EU. EDF vil endre dynamikken i forsvarsmateriellmarkedet i EU fra 2021. Således blir det også viktig å ivareta norske materiellbehov og interessene til norsk forsvarsindustri, som en integrert del av det europeiske forsvarsmateriellmarkedet, inkludert et behov for å sikre uendret eller bedre adgang til forsvarsmateriellmarkedet i EU. Med utgangspunkt i en pågående utredning om eventuell norsk deltakelse i EDF vil dette temaet ha prioritet også utover i 2020.

Aktiviteter under andre EU-programmer som Horizon 2020, Galileo og Copernicus forventes å bli videreført med forsvarsspesifikke komponenter i EDF. Det medfører potensielle synergieffekter mellom EU-programmer der eventuelt samarbeid i EDF kan gi økt tilgang på sensitive områder i andre EU-programmer. Forsvarsdepartementet vil legge til rette for å kunne nyttiggjøre seg slike synergieffekter.

PESCO

Fra norsk side hilser vi velkommen at EU har åpnet for deltakelse fra tredjeland i PESCO. Norske myndigheter har arbeidet aktivt for at tredjeland kan delta i PESCO, og beslutningen er viktig både for vårt samarbeid med EU, og for samarbeidet EU-NATO. EUs beslutning åpner for at Norge kan delta i konkrete PESCO-prosjekter, og fra norsk side har vi identifisert et knippe prosjekter hvor vi har særlige forutsetninger og interesse for å delta. Blant de høyest prioriterte prosjektene er økt militær mobilitet, som også er sentralt i samarbeidet mellom EU og NATO. Regjeringen tar sikte på å komme med i PESCO-prosjektet om militær mobilitet i løpet av 2021.

EU-NATO

Sett med norske øyne er det viktig at EDF, PESCO og andre initiativer i EU på det sikkerhets- og forsvarspolitiske området utvikles på en åpen og inkluderende måte i forhold til NATO og allierte land som ikke er medlemmer av EU. Vi vil derfor bidra til at dialogen og samarbeidet mellom EU og NATO videreutvikles i 2020. EU og NATO jobber med en rekke tiltak for å styrke samarbeidet. Vi vil fra norsk side vektlegge tiltak for å øke mobiliteten av militære styrker i Europa, samt styrke samarbeidet mot cyber- og hybride trusler.

FOSA

Regjeringen vil følge Kommisjonens videre arbeid med fortolkningsnotater til forsvars- og sikkerhetsanskaffelsesdirektivet, og eventuelle andre initiativer i forbindelse med implementeringen av direktivet. Regjeringen vil være særlig oppmerksom på eventuelle initiativer fra Kommisjonen i forbindelse med etableringen av EDF, som vil kunne få betydning for praktiseringen av forsvars- og sikkerhetsanskaffelsesdirektivet og for norsk forsvarsindustri.

Samarbeid med nære EU- og NATO-land

For å ivareta Norges interesser når det gjelder deltakelse i EUs forsvarssamarbeid, vil regjeringen også i 2021 prioritere dialogen med nærstående EU-land som Tyskland, Frankrike, Nederland, Danmark, Finland og Sverige.

Helse og- omsorgsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet (matområdet)

Antibiotikaresistens

Regjeringen har ambisiøse mål for arbeidet mot antibiotikaresistens. Antibiotikaresistens er et raskt voksende problem i verden og utgjør en alvorlig trussel mot global helse. Vi risikerer en fremtid uten effektive antibiotika, der banale skader, operasjoner og infeksjoner, som i dag regnes som ufarlige igjen kan få dødelige utfall. Helsesystemenes bærekraft og økonomi vil bli kraftig utfordret. Denne type tiltak krever bredt internasjonalt samarbeid, både praktisk og regulatorisk og vi må bidra til at ulike fagområder (folkehelse, dyrehelse, landbruk og miljø) samordner sine tiltak.

Spørsmålet er også høyt på den politiske og faglige dagsorden i EUs One Health Action Plan against Antimicrobial Resistance (AMR), som skal bidra til å gjøre EU til beste region, styrke forskning, utvikling og innovasjon innen AMR og være med på å forme den globale dagsorden. EUs handlingsplan blir konkret fulgt opp innen flere regelverksområder. Redusert bruk av antimikrobielle legemidler til dyr og i akvakultur står også sentralt i F2F-strategien. EUs handlingsplan blir konkret fulgt opp innenfor flere regelverksområder. Regelverksutviklingen omfatter blant annet utfyllende regelverk til den nye dyrehelseforordningen og en ny forordning om veterinære legemidler og medisinfôr. Europakommisjonen arbeider også med et utkast til ny beslutning om overvåkning og rapportering av AMR, for å få pålitelige og sammenlignbare data som skal danne grunnlag for videre arbeid og strategi på området. Videre peker planen på viktigheten av at landene lager nasjonale handlingsplaner. Det konkretiseres flere tiltak for å bistå landene med å utarbeide slike planer. Videre omtaler EUs handlingsplan tiltak for å styrke forskning og utvikling, samt bidra til økt global bevisstgjøring av utfordringene med antimikrobiell resistens. Det vil trolig også bli opprettet et partnerskap for forskning på AMR under EUs kommende forskningsrammeverk Horisont Europa.

Det er viktig med et aktivt samarbeid med EU når det gjelder globale tiltak innenfor internasjonale organer som Verdens helseorganisasjon, FAO og Verdens dyrehelseorganisasjon. Innsatsen mot antibiotikaresistens skjer i samarbeid mellom Helse- og omsorgsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Klima- og miljødepartementet og Utenriksdepartementet.

Åpenhetsforordningen – økt åpenhet i EFSA's risikoanalyser av næringsmiddelkjeden

EU vedtok 20. juni 2019 en ny forordning (EU) nr. 2019/1381 som søker å øke åpenheten ved risikoanalyser, og styrke hensynet til bærekraft når det gjelder EUs risikovurdering av ulike elementer i næringsmiddelkjeden. Forordningen krever økt innsyn for allmennheten i "European Food Safety Authority»s ("EFSA" - "felles europeisk myndighet for næringsmiddeltrygghet") arbeid. EU ønsker også å sikre åpen, kontinuerlig og inkluderende kommunikasjon gjennom hele risikoanalysen. Det gjennomføres også endringer som gir økt ansvarliggjøring av medlemsstatene i EFSA's arbeid.

Norsk forvaltning arbeider med å gjennomføre forordningen i norsk rett og arbeidet vil også pågå i 2021. Mattilsynet deltar i flere arbeidsgrupper under Kommisjonen der man arbeider for å finne gode løsninger for hvordan regelverket kan praktiseres, herunder utarbeidelse av nye felles IT-system og en ny kommunikasjonsplan for å forbedre koordineringen mellom EUs medlemslands nasjonale risikovurderinger. Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM) er nasjonalt kontaktpunkt for EFSA. Gjennomføring av regelverket fordrer Stortingets samtykke, endringer i genteknologiloven og syv forskrifter. Helse- og omsorgsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Finansdepartementet og Klima- og miljødepartementet deltar i dette arbeidet som ledes av Helse- og omsorgsdepartementet.

Nytt regelverk for godkjenning og bruk av veterinære legemidler mv.

EU vedtok i januar 2019 et nytt regelverk for veterinære legemidler og medisinfôr. Forordningen om veterinære legemidler er del av EUs regelverk for å følge opp mange av tiltakene i handlingsplanen på antimikrobiell resistens (AMR), som ble lagt fram av Europakommisjonen i juni 2017. Store deler av diskusjonene for å komme til enighet mellom Europakommisjonen, Europaparlamentet og Rådet har derfor vært knyttet til AMR og da særlig ønsket om at bruken av antibiotika skal gå ned og tiltak for å begrense bruken. Det er mange tiltak når det gjelder bruken av antibiotika. Utover dette omhandler regelverket i hovedsak hvordan veterinære legemidler skal godkjennes innenfor EØS-området. Godkjenningsprosedyrene skal sørge for at disse er mer samkjørte og går gjennom en sentral prosedyre som for humane legemidler slik at regelverket anvendes likt innenfor EØS-området. Et annet viktig formål med det nye regelverket er at det skal legges til rette for utvikling av legemidler til dyr i større grad. I tillegg til den nærmere omtalte forordningen er det i samme regelverkspakke også en forordning om krav til søknader og en om medisinfôr.

Det nye regelverket skal få anvendelse i januar 2022. Det tas sikte på å ta rettsaktene inn i EØS-avtalen slik at den får samme anvendelsestidspunkt i EØS. HOD tar sikte på å sende forslag til gjennomføring av regelverket i norsk rett på høring i løpet av våren 2020. Gjennomføring av forordningen fordrer både lov- og forskriftsendringer. Helse- og omsorgsdepartementet samarbeider med Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet om oppfølgingen.

Ny kontrollforordning

Forordning (EU) nr. 882/2004 om offentlig kontroll for å sikre verifisering av etterlevelse av regelverket for mat, fôr, dyrehelse og dyrevelferd (kontrollforordningen) har blitt erstattet av ny forordning (EU) 2017/625 om offentlig kontroll og annen offentlig virksomhet som gjennomføres for å sikre anvendelsen av næringsmiddel- og fôrvareregelverket samt regler for dyrs helse og velferd, plantehelse og plantevernmidler (kontrollforordningen). Ny forordning trådte i kraft 14. desember 2019 i EU. I Norge ble den nye forordningen implementert gjennom «Forskrift om offentlig kontroll på matområdet» FOR-2020-03-03-704 som trådte i kraft den 7. april 2020. Ny kontrollforordning har i stor grad samme mål som tidligere, men omfanget er utvidet. Den gjelder nå også animalske biprodukter, økologiske produkter, plantevernmidler, beskyttede betegnelser for næringsmidler, genmodifisert mat og fôr og plantehelse. Mens kontrollforordningen gjelder fullt ut i EU, gjelder den imidlertid ikke i EØS/EFTA-statene på de tre sistnevnte kontrollområdene da disse ikke er en del av EØS-avtalen. Målet er å sikre at myndighetene opptre enhetlig og helhetlig i tilsynet med etterlevelsen av regelverket på matområdet, dyrehelse, plantehelse og fôr. Samt at de har utarbeidet systemer for oppfølging og gjennomføring av årlige kontrollprogrammer og håndhever regelverket. Den stiller som tidligere høye, og på noen områder strengere, krav til kompetanse, opplæring og tilstrekkelig antall medarbeidere, risikobasering, effektivisering og effekt av tilsyn og revisjoner. Forordningen sikrer i større grad én rettslig ramme for alt tilsyn og kontroll i matkjeden.

Den nye kontrollforordningen gir over 70 hjemler til Kommisjonen for å fastsette gjennomføringsrettsakter. Ferdigstilling av mange av disse rettsaktene har pågått frem til kontrollforordningen trådte i kraft. Det har vært et stort arbeid å følge opp utviklingen av regelverket, spesielt når det gjelder offentlig kontroll med produksjon av animalske produkter og importkontroll. Norge deltar i arbeidsgrupper under Kommisjonen for dette arbeidet og vi har påvirkningsmuligheter gjennom dette. Selve gjennomføringen av ny kontrollforordning og underliggende regelverk i norsk rett, opplæring av ansatte og annen oppfølging, i tillegg til ytterligere utvikling av nytt regelverk hjemlet i kontrollforordningen, har vært et stort arbeid som også vil fortsette i årene fremover.

Matkriminalitet

Kommisjonen erklærte i 2013 nye prioriteringer og tiltak for å styrke arbeidet med å bekjempe matkriminalitet. Dette omfatter blant annet å bygge et nettverk for å styrke utveksling og samarbeid mellom medlemslandene og bygge opp kompetanse om gode metoder for å avdekke og bekjempe matkriminalitet i matproduksjonskjeden. Dette arbeidet har dekket hele matproduksjonskjeden inkludert fôr og biprodukter. AAC (Administrative Assistance and Cooperation system) skal være til hjelp for medlemsstatene for utveksling av informasjon eller anmodning om bistand på områdene fôrvarer og næringsmidler. Norge er en aktiv deltager i dette systemet og det er Mattilsynet som er kontaktpunktet.

Mattilsynet deltar i flere årlige internasjonale aksjoner. OPSON-aksjoner er én av disse, og driftes av Europol og Interpol. I 2019/20 deltok mer enn 80 land. Vi regner med like god oppslutning i 2020/21. I Norge er det Tolletaten og Mattilsynet som samarbeider om de nasjonale aktivitetene. Europakommisjonen er nå en del av dette samarbeidet, og deltar på møter og støtter/koordinerer aksjoner hvert år. I tillegg organiserer Europakommisjonen egne koordinerte kontrollprogrammer som Norge i størst mulig grad vil delta i.

Deltagelse i OPSON-aksjoner og Europakommisjonens kontrollprogrammer bidrar i stor grad til å øke og forsterke samarbeidet med andre land. Bekjempelse av matkriminalitet er viktig for Norge og det forventes at Mattilsynet har fokus på dette. Norge leder et nordisk prosjekt for utarbeidelse av en felles nordisk trusselvurdering. Resultatene forventes publisert tidlig i 2021. Videre vil Mattilsynet fortsette å ha oppmerksomhet på videreutvikling av effektive metoder for å avdekke og bekjempe matkriminalitet og følger tett med på annen internasjonal aktivitet bl.a. i CODEX og WHO.

Dyrehelse

Ny forordning om smittsomme dyresykdommer ble vedtatt 9. mars 2016. Forordningen fornyer og erstatter dagens EU-regelverk, og opphever nærmere 40 tidligere rettsakter. Denne nye og overordnede forordningen fastslår generelle prinsipper for alle dyreslag og alle typer dyrehold, inkludert akvatiske dyr. Viktige prinsipper er styrking av det forebyggende arbeidet, overvåking og beredskap. Fokus er på en risikobasert og proaktiv forebygging. Det har også vært et mål å tydeliggjøre ansvarsfordelingen mellom myndigheter og næringsaktører, og å minske de administrative byrdene.

Forordningen omfatter også fisk og regelverket vil ha stor betydning for utviklingen av norsk akvakulturnæring.

Kommisjonen er i ferd med å utvikle det utfyllende regelverket til denne nye forordningen. Norge følger arbeidet tett. Norge har derfor sendt både en nasjonal ekspert innen landdyrehelse og en ekspert innen fiskehelse for å bistå Kommisjonen i dette arbeidet. Saken vil bli fulgt opp av Landbruks- og matdepartementet i samarbeid med Nærings- og fiskeridepartementet.

Det er viktig å følge med på utviklingen av alvorlige smittsomme dyrehelsesykdommer i EU. Afrikansk svinepest har for tiden størst oppmerksomhet. Sammen med fugleinfluensa er disse blant de sykdommene som har vært viktigst over tid, og vil være viktige framover. Lumpy skin disease og småfepest er relativt nylig introdusert. Spredningsmønster og konsekvenser er vanskeligere å forutsi for nylig introduserte sykdommer og tett oppfølging er derfor ønskelig også for disse.

Husdyravl

Europaparlamentet og Rådet vedtok 8. juni 2016 en ny rettsakt for husdyravl, forordning (EU) 2016/1012. Forordningen samler avlsregelverket for artene storfe, småfe, svin og hest i en forordning, og er således en forenkling. Det er ikke foretatt store materielle endringer i forhold til dagens bestemmelser. På enkelte områder er det likevel foretatt en del presiseringer. Det er viktig for Norge at regelverket ivaretar hensynet til å bevare nasjonale raser.

Forordningen gir Kommisjonen anledning til å utforme og vedta delegerte rettsakter og gjennomføringsrettsakter på noen områder i forordningen. I 2017 vedtok Kommisjonen fire rettsakter som utfyller bestemmelsene i avlsforordningen. Kommisjonen har på bakgrunn av innspill fra medlemslandene vedtatt en revidert versjon av én av disse fire rettsaktene. Endringene i rettsakten vil forbedre prosessen med utsteding av avlssertifikater. Norge er med i en ekspertarbeidsgruppe der man blant annet diskuterer erfaringer og utfordringer med implementeringen av forordningen i de ulike medlemslandene. Norge har gitt skriftlig innspill tidligere i regelverksprosessen, og fortsetter å følge arbeidet med utforming av utfyllende regelverk. Det er lagt opp til ett eller to årlige møter i arbeidsgruppa. Formålet med møtene er å sikre lik forståelse av regelverket. Saken følges opp av Landbruks- og matdepartementet.

Gjødsel

EUs nye forordning om gjødselvarer ble vedtatt i 2019, forordning (EU) 2019/1009 av 5. juni 2019 om fastsetting av bestemmelser for å gjøre EU-gjødselvarer tilgjengelig på markedet og om endring av forordning (EF) nr. 1069/2009 og (EF) nr. 1107/2009 og oppheving av forordning (EF) nr. 2003/2003. Det nye regelverket er en del av EUs satsning på den sirkulære økonomien. Avfall og biprodukter skal utnyttes, viktige næringsstoffer skal tas vare på og nye arbeidsplasser skal skapes. Det nye regelverk innebærer at dagens regulering av uorganisk gjødsel i forordning (EU) nr. 2003/2003 (gjødselforordningen) erstattes av den nye forordningen som dekker både organiske og uorganiske gjødselvarer. Fra 16. juli 2022 kan en starte med å markedsføre produkter etter det nye regelverket. Bruken av produktene reguleres nasjonalt. Det blir ikke obligatorisk å markedsføre gjødsel etter dette regelverket, men det vil være et valgfritt alternativ til nasjonalt produktregelverk.

Regelverket er til vurdering i EØS-landene. EØS-prosessen for dette regelverket vil kunne ta noe tid. Island har spilt inn at de ønsker unntak for det meste av organiske produkter på grunn av smittefare. Både Norge og Island har spilt inn at det er nødvendig å beholde grenseverdier for kadmium i mineralgjødsel.

Det arbeides allerede med utvidelse av regelverket til nye råvaretyper.

Plantevernmidler – hormonforstyrrende stoffer

Hormonforstyrrende stoffer (HFS) er stoffer som påvirker hormonbalansen eller endrer hormonsystemets funksjon på en slik måte at det medfører skadelige effekter på helse og miljø.

Kriteriene for hormonforstyrrende stoffer ble vedtatt i EU i 2018. EFSA har også publisert retningslinjer for identifisering av HFS. Kommisjonen har i tillegg publisert et veikart for videre arbeid med HFS. Mattilsynet har sendt skriftlige kommentarer på veikartet og medvirket ved utarbeidelsen av retningslinjene. For aktive stoffer der godkjenningsprosedyren er pågående, og der det hormonforstyrrende potensialet ble vurdert før kriteriene ble vedtatt, mottar EFSA fortløpende mandater fra Kommisjonen for å vurdere det hormonforstyrrende potensialet i henhold til nye retningslinjer, dersom dette potensialet ikke kan utelukkes og er av betydning for en eventuell godkjenning.

Plantevernmidler – evaluering av regelverk og Farm to Fork-strategien

Kommisjonen har gjennomført en evaluering av regelverket for godkjenning av plantevernmidler og regelverk for rester av plantevernmidler i mat og fôr (REFIT). I forbindelse med evalueringen av disse forordningene har Mattilsynet tidligere (2017) sendt inn svar på en omfattende spørreundersøkelse. I oktober 2018 publiserte Europakommisjonen en rapport med resultatene av evalueringen av de to regelverkene. Den endelige REFIT-rapporten (Evaluation of Regulation (EC) No 1107/2009 on the placing of plant protection products on the market and of Regulation (EC) No 396/2005 on maximum residue levels of pesticides) ble publisert av kommisjonen 20. mai 2020 samtidig med EUs Farm to Fork-strategi. REFIT-rapporten peker særlig på problemer med effektivitet. De fleste prosessene i forordningen for godkjenning av plantevernmidler lider av store forsinkelser på grunn av manglende ressurser og kapasitet i medlemsland. Rapporten peker på 16 områder der implementering av de to regelverkene kan forbedres på kort og middels lang sikt. En forbedring på disse områdene er forventet å bidra til målet i Farm to Fork-strategien om 50% reduksjon i bruk og risiko av kjemiske plantevernmidler og en 50% reduksjon i bruk av «mer farlige plantevernmidler».

Ett av de 16 områdene er målet om å definere Spesifikke beskyttelsesmål for miljøet og samt å oppdatere veiledningsdokumenter. Arbeidet med å definere spesifikke beskyttelsesmål for miljøet ble initiert av Kommisjonen i 2018. Spesifikke beskyttelsesmål for miljøet vil utbrodere det generelle beskyttelsesmålet i forordningen som sier at plantevernmidler ikke skal ha *uakseptable effekter på miljøet, inkludert biodiversitet*. Utgangspunktet for å definere spesifikke beskyttelsesmål er en metode utarbeidet av EFSA som tar utgangspunkt i økosystemtjenester. Metoden skal brukes til å definere hva som skal beskyttes, hvor det skal beskyttes og når det skal beskyttes. Viktige spørsmål som fortsatt diskuteres er på hvilken måte biodiversitet blir ivaretatt av EFSA sin metode. Det har blitt arrangert flere workshoper med representanter fra Kommisjonen, EFSA, EUs medlemsland, organisasjoner fra industrien og ulike NGOer, hvor Mattilsynet også har deltatt. Arbeidet er forventet å sette rammene for oppdatering av veiledningsdokumenter i årene fremover, deriblant veiledningsdokumentet for risikovurdering av plantevernmidler for bier. Mattilsynet vil følge arbeidet.

Et annet viktig område er oppfølging av direktivet om bærekraftig bruk av plantevernmidler. Det har vært tilsynsrunder i EU, som viser ikke tilfredsstillende resultater i flere land. Det er forventet mye fokus på oppfølging av medlemslandenes implementering. Det er forventet at EU vil foreslå endringer i direktivet om bærekraftig bruk av plantevernmidler, og at noe av dette arbeidet vil skje i 2021. Det kan komme endringer som knytter direktivet nærmere til EUs strategier og EUs landbrukspolitikk. Det er også forventet at det kan bli foreslått endringer i oppfølging av kravet til integrert plantevern. Det er viktig at eventuelle endringer passer til norske forhold.

Farm to Fork-strategien (F2F) er EUs nye strategi for et bærekraftig matsystem og et sentralt element i EUs Green Deal. F2F ble lagt fram av Europakommisjonen 20. mai 2020, og EU har startet arbeidet med forankring og oppfølging av strategien. Gjennom F2F initieres flere større veivalg, prinsippdiskusjoner og regelverksendringer. Det er satt flere fellesskapsmål knyttet til omleggingen av EUs matsystem:

- reduksjon med **50%** i **bruken og risikoen ved plantevernmidler**
- reduksjon med **minst 20%** i bruken av **gjødsel**
- reduksjon med **50%** i **salget av antimikrobielle midler** til dyr og akvakultur
- **25%** av jordbruksarealet skal være under **økologisk jordbruk**
- tiltak for at sunne og bærekraftige matvalg skal være det enkleste for EU-borgerne, inkludert **forbedret merking**
- nulltoleranse for matkriminalitet
- matsvinnet skal reduseres- regler om holdbarhetsmerking av matvarer revideres
- bedre dyrevelferd
- bærekraftig fisk- og sjømatproduksjon.

Målene blir fulgt opp med tiltaksplaner med ambisiøse tidsfrister på en rekke regelverksområder. Norge vil i stor grad bli påvirket av dette arbeidet, selv om flere elementer gjelder tiltak som inngår i EUs felles landbruks- og fiskeripolitikk som er utenfor EØS-avtalen. Vi forventer at strategien vi føre til endringer i mye av det regelverket Mattilsynet forvalter, f.eks. om bruk av plantevernmidler og legemidler til dyr, matkontaktmaterialer, ernæringsprofiler, matinformasjon og merking, dyrevelferd, fôr og innsatsvarer og matkriminalitet mv. Strategien gjør at vi vil kunne møte på flere krevende dilemmaer, men strategien trekker i en retning som vi fra norsk side har arbeidet for i mange år, slik som sunn og bærekraftig mat som alle har råd til, redusert bruk av plantevernmidler og antimikrobielle midler, god forbrukerinformasjon, god dyrevelferd og innovasjon med bruk av nye råvarekilder, f.eks. til fôr.

Fôrregelverket

Gjeldende regelverk for fôrvarer er under kontinuerlig justering. En stor jobb er knyttet til nygodkjenning, re-godkjenning og utvidet godkjenning av fôrtilsetningsstoffer. Det pågår en evaluering av fôrtilsetningsstoffregelverket i EU, en såkalt REFIT (Making EU law lighter, simpler and less costly), som vil danne grunnlag for en beslutning om fôrtilsetningsstoffregelverket skal revideres.

Det pågår en kontinuerlig justering av grenseverdier for fremmedstoffer og krav til merking og omsetning. Norge er initiativtaker til en generell havbrukstilpasning av fôrregelverket. Nærings- og fiskeridepartementet og Landbruks- og matdepartementet følger opp innen sine respektive områder.

Økologisk produksjon og merking av økologiske produkter

Det pågår en prosess i EU for revidering av hele økologiregelverket. Det ble den 30. mai 2018 vedtatt en ny Europaparlaments- og Rådsforordning nr. 2018/848 om økologisk produksjon og merking av økologiske produkter. Flere endringer vil kunne ha konsekvenser for økologisektoren i Norge. Regelverket gjelder fra 1. januar 2022 i EU. Rettsakten er til vurdering i EØS EFTA-landene. Det pågår en prosess i Komiteen for økologisk produksjon og i Ekspertgruppen for økologisk produksjon for å ferdigstille utfyllende regler for flere områder i regelverket. Prosessen startet i 2018 og er planlagt sluttført våren 2021, slik at hele regelverket kan tre i kraft samtidig. Denne regelverkspakken vil erstatte gjeldende regelverk. Saken vil bli fulgt opp av Mattilsynet, Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet.

Såvareområdet

Rådet besluttet i 2019 at Europakommisjonen skulle ta opp igjen arbeidet med nytt regelverk om såvarer og annet planteformeringsmateriale. Kommisjonen har i 2020 igangsatt en studie av dette forvaltningsområdet for best mulig å vurdere framtidig regelverk.

Biologisk og kjemisk mattrygghet

Regelverket om hygiene gjelder for hele matkjeden og har følgelig stor betydning for alle aktører i kjeden. Det pågår løpende arbeid med utvikling av gjennomføringsregler og retningslinjer knyttet til dette regelverket, herunder bestemmelsene om mikrobiologiske kriterier.

Tilsvarende er det løpende utvikling av regelverket knyttet til bruken av kjemiske stoffer i matkjeden for eksempel bruken av plantevernmidler og plantevernmiddelrester i mat, veterinære legemiddelrester, tilsetningsstoffer, matkontaktmaterialer, forurensende stoffer mv. Mattilsynet følger dette arbeidet i EU, og vil følge opp det nye regelverket om godkjenning og bruk av plantevernmidler og handlingsplanen på området.

Det arbeides med revisjon av Forordning (EU) nr. 1881/2006 om overvåking av forurensende stoffer i mat. I oktober 2020 publiserte EU en kjemikaliestrategi for bærekraft som blant annet går ut på å forby de mest skadelige stoffene i forbrukerprodukter og fase ut per- og polyfluoralkylstoffer (PFAS) der bruken ikke er nødvendig. Denne strategien vil være viktig i arbeidet med kjemisk mattrygghet.

«Circular Economy Action Plan» skal blant annet gjøre bærekraftige produkter til normen i EU og sikre mindre avfall. Ferdigstilling av arbeidet med å revidere regelverket for matkontaktmaterialer av resirkulert plast vil i denne sammenheng være et viktig arbeid for Kommisjonen i 2021. Hele matkontaktområdet skal gjennom en konsekvensvurdering og Mattilsynet vil bidra inn i dette arbeidet. Helse- og omsorgsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet samarbeider om oppfølgingen.

Merking

Forordning (EU) nr. 1169/2011 om matinformasjon til forbrukerne gir bestemmelser om merking og markedsføring av matvarer. Forordningen gir bestemmelser som skal sikre at forbrukerne får nødvendige opplysninger om matvarene slik at de kan ta velbegrunnede valg og slik at matvarene kan brukes trygt.

I Farm to Fork-strategiens handlingsplan er det også listet flere tiltak som omhandler merking av mat. Dette gjelder blant annet harmonisert obligatorisk forsidemerking (FOP) av matvarers næringsinnhold, som skal gi forbrukeren et enkelt verktøy for å treffe sunne matvarevalg. Likeledes skal det vurderes ytterligere krav til opprinnelsesmerking av matvarer, samt fastsettes et rammeverk for utviklingen av bærekraftmerking slik at forbrukerne kan foreta sine matvarevalg også på grunnlag av bærekraft.

Stortinget har bedt regjeringen sørge for å ta initiativ til bedre merkeordninger for mat, som også stiller krav til opprinnelsesmerking på bearbejdede kjøttprodukter og meieriprodukter. Utfyllende regler om frivillig opprinnelsesmerking hvor hovedingrediensen ikke har den samme opprinnelse som den som er angitt for produktet, ble vedtatt i EU i 2018 og kom til anvendelse i EU fra april 2020. Forordningen er per november 2020 ikke tatt inn i EØS-avtalen, men forventes tatt inn i 2021.

Reglene om holdbarhetsmerking er relevante for arbeidet med å redusere matsvinn. Dette har høy prioritet i EU og Norge. Flere ulike tiltak er iverksatt i denne sammenheng, bl.a. en Kommisjonsveileder om holdbarhetsmerking beregnet for bransjer og tilsyn. Norge deltar i arbeidet som gjøres i regi av EU-plattformen om matsvinn og mat-tap. En gjennomgang og mulig revisjon av de felles reglene om holdbarhetsmerking av mat er også tatt med i handlingsplanen til Farm to Fork-strategien.

Revisjon av regelverket for barnemat

Utkast til ny forordning om bearbejdet kornbasert barnemat og annen barnemat var til avstemning i Europaparlamentet i januar 2016. Kommisjonen ble imidlertid bedt om å fremme et nytt utkast til forordning. En av årsakene til dette var at sukkernivåene var høyere enn det WHO anbefaler.

Kommisjonen gjør et grundig arbeid i forbindelse med utarbeidelsen av ny rettsakt. Et omfattende kartleggingsarbeid i regi av "Joint Research Centre" er utført, og ulike EFSA-vurderinger er ferdigstilt eller under arbeid. EFSA vurderer blant annet egnet ernæringsmessig sammensetning, anbefalt tidspunkt for introduksjon av fast føde, de eksisterende grenseverdiene for pesticidnivåer og skal muligens også vurdere bruk av aromastoffer til sped- og småbarn. Kommisjonen etablerte i 2019 en «Task force» innen «Expert Group on food intended for infants and young children, food for special medical purposes and total diet replacement for weight control» i forbindelse med utarbeidelsen av nytt utkast til forordning om barnemat. Det er 10 medlemsstater som deltar i «Task force» og disse har deltatt på tre møter. Norge deltar ikke i «Task force».

Innovasjon har medført betydelige endringer i utvalget av næringsmidler til sped- og småbarn. Norge imøteser at regelverket revideres. Vi støtter et grundig arbeid i forbindelse med revisjonen og følger arbeidet tett siden det gjelder næringsmidler til sårbare grupper. Mattilsynet samarbeider med Helsedirektoratet. Helse- og omsorgsdepartementet følger arbeidet.

Forordning om ernærings- og helsepåstander

Påstandsforordningen (EF) nr. 1924/2006 gir regler for bruk av ernærings- og helsepåstander i kommersiell kommunikasjon om næringsmidler. Formålet er å harmonisere bruken av ernærings- og helsepåstander innenfor EØS-området. Bruken av ernærings- og helsepåstander er frivillig, men dersom påstander brukes i kommersielle sammenhenger må disse være i overensstemmelse med påstandsforordningen. Forordningen trådte i kraft i EU i 2007. Den ble gjennomført i norsk rett som forskrift om ernærings- og helsepåstander om næringsmidler i februar 2010.

Det fremgår av påstandsforordningen artikkel 4 at såkalte ernæringsprofiler skulle fastsettes før 2009 for å legge føringer for hvilke matvarer og/eller matvaregrupper som skulle omsettes med ernærings- og helsepåstander og hvilke som ikke skulle kunne det. Dette ble imidlertid ikke gjort. Som et av tiltakene i handlingsplanen i Farm to Fork-strategien, vil Kommisjonen ta opp igjen arbeidet med å fastsette ernæringsprofiler for å begrense salgsfremming ved bruk av ernærings- og helsepåstander av matvarer med et høyt innhold av fett, sukker og salt. Norge ønsker at ernæringsprofiler blir etablert. Det er fortsatt helsepåstander som ikke har blitt håndtert av Kommisjonen etter at medlemslandene i 2008 skulle melde inn helsepåstander (jf. artikkel 13 i påstandsforordningen). Det gjelder ca. 1500 påstander som er knyttet til planter og plantedeler (botanicals på engelsk). Kommisjonen tok også dette arbeidet opp igjen i 2016. Det diskuteres hvilke kriterier som skal brukes til å vurdere disse påstandene, og om det eventuelt også er behov for nytt regelverk som evt. kan dekke både trygghet, renhet og påstander. Dette er en kompleks diskusjon og Norge vil vurdere nærmere hvilken holdning vi skal ha til forslag som Kommisjonen vil foreslå. Helse- og omsorgsdepartementet følger opp saken.

Det har ikke vært aktivitet i Kommisjonens arbeidsgruppe for ernærings- og helsepåstander på dette området i 2019 og 2020. Vi forventer at Kommisjonen fortsetter arbeidet i 2021.

"Ny-mat" forordningen

Ny mat er mat som ikke har blitt brukt i EU/EØS før 1997. En ny forordning om ny mat, forordning (EU) nr. 2015/2283, ble vedtatt i EU 25. november 2015 og gjelder fra 1. januar 2018. Den nye forordningen erstattet tidligere forordning (EF) nr. 258/97 om ny mat. Den nye forordningen ble gjennomført i norsk rett i forskrift 25. juli 2017 nr. 1215 om ny mat.

Forordningen har klargjort definisjonen av ny mat, og har innført en enklere og sentralisert prosedyre for godkjenning av ny mat-produkter i EU. Det gis generelle godkjenninger, og godkjente ny mat-produkter tas inn i en unionsliste over ny mat. For ny mat som er tradisjonelle matvarer fra tredjeland, er det innført en meldeordning som baserer seg på bruk i lang tid (minst 25 år) uten at det er påvist helseskader ("history of safe use"). Det kan innvilges individuelle godkjenninger med databeskyttelse i en periode på maksimalt inntil 5 år.

Europakommisjonen har per oktober 2020 mottatt over 300 søknader om godkjenning av ny mat siden forordningen begynte å gjelde i januar 2018. Av disse er 244 søknader etter vanlig godkjennings-prosedyre (artikkel 10), mens 52 er tradisjonelle næringsmidler fra tredjeland (artikkel 14).

Helse- og omsorgsdepartementet følger opp saksområdet.

Alkoholsterke drikker

Rådet og Europaparlamentet fastsatte 17. april 2019 forordning (EU) 2019/787, som opphever og erstatter den per i dag gjeldende basisforordningen om alkoholsterke drikker (forordning (EF) nr. 110/2008). Forordningen trådte i kraft i EU 24. mai 2019 og skal i utgangspunktet gjelde i EU fra 25. mai 2021. De fleste av bestemmelsene om beskyttelse av geografiske betegnelser på alkoholsterke drikker begynte allerede å gjelde i EU fra 8. juni 2019. Den nye basisforordningen om alkoholsterke drikker er nå til vurdering i EØS-/EFTA-statene.

De nye og mer detaljerte bestemmelsene om beskyttelse av geografiske betegnelser på alkoholsterke drikker, antas å kunne medføre mer arbeid for myndighetene sammenliknet med dagens bestemmelser. Kommisjonen skal også etablere et eget, nytt elektronisk register som skal inneholde de geografiske betegnelsene på alkoholsterke drikker som til enhver tid er beskyttet i EØS.

I dag er de norske geografiske betegnelsene Norsk Vodka og Norsk Akevitt beskyttet i EU/EØS.

Revisjon av drikkevannsdirektivet

Drikkevannsområdet er i dag regulert ved direktiv 98/83/EF. Direktivet er gjennomført i norsk rett ved drikkevannsforskriften. Direktivet skal revideres og prosessen har pågått i flere år. Den 18. desember 2019 ble Rådet, EU-parlamentet og EU-kommisjonen enige gjennom trilogforhandlingene om det faglige innholdet i det reviderte drikkevannsdirektivet. Utover i 2020 har utkastet blitt diskutert i ytterligere møter i EU-systemet, og utkastet er nå til behandling hos oversettere i EU-kommisjonen. Endelig tekst er planlagt vedtatt i EU i desember 2020. Mattilsynet ønsker å gjennomføre også det reviderte direktivet i norsk drikkevannsforskrift.

De viktigste endringene sett med norske øyne vil være en mer helhetlig risikobasert tilnærming til drikkevannsproduksjon, økt grad av informasjonsplikt fra vannverkseier til abonnentene og tydeligere krav til håndtering av bly og legionella i internt fordelingsnett. Dette er endringer Norge er positiv til. Det reviderte drikkevannsdirektivet legger dessuten rammene for et svært ønsket europeisk godkjenningssystem for materialer i kontakt med drikkevann. Direktivet legger opp til at dette regimet skal innføres over en periode på flere år, slik at det vil ta noen år før vi kan høste de positive konsekvensene av en slik godkjenningsordning.

Arbeidet med å implementere de reviderte bestemmelsene er i gang i Norge.

Nytt horisontalt vareregelverk

Ny forordning om markedstilsyn og produktsamsvar ble vedtatt 20. juni 2019 og skal i hovedsak anvendes i EU fra 16. juli 2021. Denne er relevant for forordning (EU) No 1223/2009 om kosmetikk.

For mer informasjon om forordningen generelt, henvises til tekst om nytt horisontalt vareregelverk under NFD.

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD)

Europeiske referansenettverk

EU-direktivet om anvendelse av pasientrettigheter i grensekryssende helsetjenester (pasientrettighetsdirektivet) trådte i kraft i april 2011 og omtaler etablering av europeiske referansenettverk (ERN) i artikkel 12. Formålet til ERN er å styrke europeisk samarbeid om høyspesialiserte helsetjenester og sjeldne sykdommer. Dette operasjonaliseres ved at det etableres formaliserte faglige nettverk som kan samarbeide om å innhente og spre kunnskap om forebygging, diagnostikk og behandling gjennom bl.a. etablering av felles kvalitetsregistre, forskning, kompetanseutvikling samt legge til rette for faglig dialog om behandling av enkeltpasienter (virtuelle konsultasjoner). ERN er særskilt viktig for behandling av sjeldne sykdommer og sjeldne kreftformer og kan derfor også bidra til å understøtte forskning og implementering av persontilpasset medisin i Europa. ERN regelverket trådte i kraft 10. mars 2014 og Norge har deltatt i arbeidet både i utarbeidelse av regelverket, og nå i implementering ved å blant annet deltakelse i ERN-styret. I desember 2016 ble de første 24 nettverk godkjent av ERN-styret og det har kommet nye utlysingsrunder siden. Norge er representert i 8 av 24 nettverk gjennom fullverdige eller assosierte medlemmer, og har som ambisjon om å være representert i fleste nettverk for å kunne gi norske pasienter tilgang til fagekspertisen som samles i nettverkene.

Justis- og beredskapsdepartementet (JD)

Rettslig samarbeid

Det rettslige samarbeidet i EU har hatt en sterk utvikling de siste årene. Mesteparten av dette regelverket faller utenfor Norges regulære samarbeid med EU.

Det er nødvendig med et nært og effektivt rettslig internasjonalt samarbeid på strafferettens område, og Norge vil vurdere om det er ønskelig å knytte seg til ytterligere regelverk på feltet. Når det gjelder det sivilrettslige samarbeidet er Norge allerede tilknyttet regelverket om anerkjennelse og fullbyrding av dommer på det kommersielle området (Luganokonvensjonen), og det er igangsatt arbeid for å knytte Norge til EUs sivile forordninger om forkynning og bevisopptak.

Schengen-samarbeidet – på visumfeltet

Visumforordningen er blitt endret med Europaparlamentets- og rådsforordning 2019/1155 av 20. juni 2019. Endringene trådte i kraft februar 2020. En sentral endrings er innføringen av en særskilt rettshjemmel der visumpolitikken knyttes til retursamarbeid, med mål om at dette vil være et insitament for å styrke samarbeidet om retur av borgere uten lovlig opphold eller behov for beskyttelse på Schengen-territoriet. For øvrig omhandler de øvrige forslagene i stor grad en oppdatering av regelverket i forhold til dagens praksis og teknologisk utvikling. Det arbeides også med videreutvikling av visuminformasjonsystemet VIS, forventes formelt vedtatt i 2021, som må ses i sammenheng med det pågående arbeidet om interoperabilitet mellom systemene som brukes innen migrasjon, grensekontroll og politisamarbeid. Videre pågår det forhandlinger mellom Kommisjonen og enkelte tredjeland om visumfasiliterings-avtaler. Av hensyn til Schengen-samarbeidets felles visumpolitikk, inngår Norge tilsvarende avtale med vedkommende land når slike avtaler er ferdig forhandlet eller revidert.

Dublin-samarbeidet

Europakommisjonen la frem et forslag til revisjon av det felleseuropeiske asylsystemet (CEAS) i 2016, herunder nytt Dublinregelverk. Det er politisk uenighet knyttet til forslaget. Regjeringen vil følge de videre forhandlingene om regelverket tett. Det er i norsk interesse at EU lykkes i å etablere en velfungerende mekanisme for ansvarsfastsettelse for behandling av asylsøknader og fordeling av asylsøkere. Sammen med forslaget til revidert Dublin-forordning, fremmet Europakommisjonen også forslag til revidert EURODAC-forordning. Regjeringen følger også dette arbeidet.

Det europeiske asylbyrået – EASO

Norge vil i 2021 fortsette å delta aktivt i Det europeiske asylbyrået (EASO), blant annet ved å sende ut personell i operasjoner i regi av byrået. Europakommisjon foreslo i 2016 endring i rettsgrunnlaget for asylbyrået, noe som vil innebære utvidede oppgaver. Dette er fremdeles ikke vedtatt. EASO arbeider nå ut fra at endringene skal gjennomføres i 2021. Norske myndigheter vil vurdere vår oppfølging av dette.

Tredjelandssamarbeid og retur

Det er et hovedmål at færrest mulig personer skal oppholde seg ulovlig i Norge. Dette er en forutsetning for regulert innvandring, og det er viktig at personer som oppholder seg i Norge innretter seg etter negative vedtak. Rask retur er viktig for å bevare tilliten til asylinstituttet, motarbeide kriminalitet og å redusere offentlige utgifter, bl.a. utgifter til mottaksopphold. Signaleffekten av rask retur og gode returordninger kan bidra til å redusere antall asylsøkere uten beskyttelsesbehov.

Samarbeid med tredjeland (transitt- og opprinnelsesland) er sentralt for å sikre en forsvarlig og kontrollert flyktning- og migrasjonspolitikk. Dette gjelder både forebyggende tiltak og tilrettelegging for retur av personer uten lovlig opphold i Norge. I samarbeid med aktuelle land arbeider regjeringen med å styrke landenes kapasitet til å håndtere migrasjon. Det er videre et sentralt prioritert område å sikre at landene samarbeider om å ta tilbake egne borgere. Retur av personer uten et oppholdsgrunnlag er viktig blant annet av hensyn til å forebygge nye ankomster av personer uten beskyttelsesbehov, forebygging av kriminalitet og for å ivareta asylsystemets troverdighet.

Det er en stor utfordring at flere land ikke viser vilje til å ta imot egne borgere. Et sentralt virkemiddel for å fremme samarbeid med tredjeland om retur er å gjøre bruk av Norges posisjon for å fremme retur og få på plass effektivt retursamarbeid, f.eks. gjennom returavtaler. Dette innebærer at retur ses i sammenheng med Norges øvrige utenrikspolitiske interesser og avtaler, herunder at det knyttes forventninger om retursamarbeid for land som mottar norsk bistand. EU styrker nå både sitt returarbeid og sitt samarbeid med tredjeland, og Norge følger dette arbeidet tett og vurderer samarbeid der hvor aktuelt. Norge deltar også i prosessen med å revidere EU-regelverket for gjennomføring av retur.

Gjenbosetting

Norge vil ved bruk av den årlige kvoten for overføringsflyktninger bidra til den felleseuropeiske innsatsen med å gi vern og en varig løsning til flyktninger som ikke kan få det i sine nærområder, og vil arbeide for at flere land i Europa skal delta i dette gjenbosettingsarbeidet.

Implementering av ETIAS

Rettsakten om fremreisesystemet *European Travel Information and Authorisation System* (ETIAS) ble vedtatt 12. september 2018. Systemet skal bidra til å styrke Schengen-landenes indre sikkerhet og forhindre ulovlig migrasjon ved at visumfrie reisende til Schengen-området på forhånd må søke om tillatelse til å reise frem til yttergrensen. Ved passering av yttergrensen vil grensekontroll vil bli foretatt som vanlig.

Systemet vil avhjelpe at Schengen-landenes myndigheter i dag i mindre grad har utfyllende forhåndsinformasjon om visumfrie reisende som ønsker å reise til Schengen-området. Systemet vil utvikles delvis parallelt med inn- og utreisesystemet (*Entry/Exit System – EES*), og vil tre i kraft etter dette.

Implementering av *Entry/Exit System – EES*

Rettsakten om inn- og utreisesystemet (*Entry/Exit System – EES*) ble vedtatt 30. november 2017. Rettsakten etablerer et system for elektronisk registrering av tidspunkt og sted for inn- og utreise over Schengen-samarbeidets yttergrenser for tredjelandsborgere på korttidsopphold på Schengen-territoriet. Systemet vil også registrere alfanumeriske data og biometriske kjennetegn, ansiktsbilde og fire fingeravtrykk, for de reisende. Dataene vil bli kontrollert ved senere inn- og utreiser. Systemet vil automatisk beregne hvor lenge tredjelandsborgeren kan oppholde seg på Schengen-territoriet, og vil varsle medlemslandene der reisende ikke forlater Schengen-territoriet innen utløpet av lengste mulige oppholdstid. Registrering og kontroll i EES erstatter dagens praksis med manuell stempling i reisedokumenter. Systemet skal effektivisere grensekontrollprosessen, samtidig som kvaliteten i prosessen styrkes. Rettsakten gir som et sekundærformål medlemsstatenes rettshåndhevende myndigheter anledning til å på visse vilkår gjøre søk i systemet. Systemet forventes i drift i EU tidlig i 2022.

Revisjon av returdirektivet

EU-kommisjonen fremla i september 2018 et forslag til revidert returdirektiv (Europaparlaments- og rådsdirektiv 2008/115/EF om felles standarder og prosedyrer i medlemsstatene for retur av tredjelandsborgere med ulovlig opphold). Formålet er å styrke, samordne og effektivisere returarbeidet og oppnå flere returer.

Etter bearbeidelse i rådsstrukturen, hvor Norge deltok, vedtok Rådet i juni 2019 en såkalt «*partial general approach*», det vil si et omforent *delvis* utkast til revidert direktiv. Utkastet vil være gjenstand for forhandlinger mellom Kommisjonen, Rådet og Parlamentet. Det er foreløpig ikke kjent når forhandlingene vil finne sted. Utkastet omfatter hele direktivet med ett unntak; en grenseprosedyre for retur, som er tenkt å komplimentere en grenseprosedyre for asylsaksbehandling i ny prosedyreforordning. Dette spørsmålet synes foreløpig lagt på is i rådsstrukturen.

FRONTEX

En ny rettsakt om Den europeiske grense- og kystvakt (EBCG), som i dag er Frontex ble vedtatt høsten 2019. Rettsakten innebærer en betydelig styrking av EUs arbeid med å sikre Schengens yttergrenser og arbeid for å motvirke irregulær migrasjon. Det skal gradvis bygges opp en mannskapsstyrke på 10.000. EBCG vil også få utvidede oppgaver på returområdet, og da særlig med hensyn til samarbeid med tredjeland.

Interoperabilitet

To nye rettsakter om interoperabilitet mellom EUs informasjonssystemer på grense- og politisamarbeidsområdet ble vedtatt våren 2019. Løsningen inneholder en felles søkeportal, som vil være en portal til ulike EU-systemer. Dette inkluderer EES (*Entry/Exit System*), ETIAS (*European Travel and Information System*), VIS (*Visa Information System*) og fingeravtrykkregisteret EURODAC. I tillegg omfattes Schengen informasjonssystem (SIS), Europol-data og søk mot Interpol. Søkeportalen vil gjøre det mulig å foreta søk i flere systemer samtidig og få et samlet svar tilbake. En delt biometribase, som vil muliggjøre søk på fingeravtrykk og ansiktsdata fra flere underliggende systemer samtidig. Et felles identitetsregister, som skal samle biografiske data for å gi et helhetlig bilde av opplysninger som er registrert på personer. En teknisk komponent som skal kunne avdekke om en person er registrert med flere identiteter i systemene når nye biometriske og/eller biografiske opplysninger blir registrert.

Arbeidet med å implementere løsningene i Norge vil pågå gjennom 2021.

Schengen informasjonssystem – SIS

I november 2018 ble det vedtatt tre nye rettsakter om Schengen informasjonssystem (SIS). Rettsaktene innebærer at bruksområdet for SIS blir utvidet og at det også kan legges noen flere opplysninger inn i systemet enn hva det er adgang til i dag. For eksempel skal vedtak om retur av tredjelandsborgere uten lovlig opphold skal i fremtiden registreres i SIS. Det skal også registreres hvorvidt en er etterlyst eller mistenkes for å være involvert i terrorrelaterte aktiviteter.

Barn som risikerer å bli bortført eller å bli offer for menneskehandel, tvangsekteskap eller kjønnslemlestelse kan registreres for å forhindre utreise. Det samme gjelder barn som risikerer å bli involvert eller bli offer i terrorrelaterte aktiviteter eller bli rekruttert til væpnede grupper eller bli involvert aktivt i kamphandlinger. Sårbare personer som løper risiko for å bli utsatt for menneskehandel eller kjønnsbasert vold skal i fremtiden også kunne registreres med sikte på å hindre utreise, forutsatt at nasjonale regler tillater slike tiltak. Alle slike registreringer kan kun skje dersom det foreligger nasjonal hjemmel. Pakken gir også skjerpede krav til medlemslandene ved at det heretter skal legges inn melding i SIS på personer som har innreiseforbud.

Arbeidet med å implementere rettsaktene vil pågå i 2021.

[EUs arbeid mot terror og ekstremisme](#)

Når det gjelder arbeidet mot terror og ekstremisme er det viktigste at Norge fortsatt inkluderes med tanke på deltakelse i etablerte fora, samt relevante møter, seminarer, arbeidsgrupper med videre. Vi ønsker å følge tett EUs arbeid med tiltak og strategier for å forebygge og avverge terror. Dette gjelder blant annet kunnskap om vurderinger knyttet til utviklingen i trusselbildet, arbeid med informasjonsdeling, hvordan imøtegå ekstremistisk propaganda på nett, utviklingen knyttet til rekruttering og radikaliserings og for øvrig kunnskap om effektive tiltak for det forebyggende arbeidet.

[Digital sikkerhet og Det europeiske byrået for cybersikkerhet – ENISA](#)

Norge deltar i Enisa, det europeiske byrået for cybersikkerhet.

Enisa er en pådriver for å etablere felleseuropeiske rammeverk og regelverk, og en viktig arena for utveksling av informasjon og beste praksis på cybersikkerhetsfeltet. For Norge er Enisa en viktig arena for innflytelse på cybersikkerhetsarbeidet i Europa. Deltakelsen gir oss adgang til informasjon og erfaringer fra andre land, og mulighet til å fremme norske synspunkter på feltet. Det pågår et arbeid med å innføre en ny lov om sikkerhet i nettverk og informasjonssystemer. Loven gjennomfører EUs NIS-direktiv og skal bidra til å motvirke digitale hendelser mot samfunnsviktige tjenester. Det vurderes også hvordan EUs cybersikkerhetsforordning kan innføres i norsk rett. Denne forordningen gir Enisa et permanent mandat og etablerer en sertifiseringsordning for digitale tjenester og produkter.

[Klima- og miljødepartementet \(KLD\)](#)

[Forsterket klimamål for 2030 og revidert klimaregelverk](#)

I 2015 meldte både Norge og EU inn et mål til FN om å redusere klimagassutslippene med minst 40 prosent innen 2030 sammenlignet med utslippsnivået i 1990. I oktober 2019 inngikk EU, Norge og Island en avtale om felles oppfyllelse av utslippsmålet for 2030. Avtalen betyr at Norge deltar i EUs klimaregelverk i perioden 2021-2030 på like vilkår som EU-landene. Norge er fra før med i EUs kvotesystem for bedrifter, som setter et tak på de samlede europeiske utslippene fra industri, olje- og gassproduksjon. I tillegg skal Norge fra 2021 samarbeide med EU om utslippskutt fra transport, oppvarming av bygg, jordbruk, avfall og andre utslipp utenfor kvotesystemet. Regelverket om bokføring av utslipp og opptak fra skog- og arealbrukssektoren vil også gjelde for Norge i denne perioden.

Den 7. februar 2020 meldte Norge inn et forsterket norsk klimamål for 2030 til FN om å redusere utslippene fra 50 prosent og opp mot 55 prosent i 2030 sammenlignet med 1990-nivå. I desember 2020 vedtok EU å forsterke sitt klimamål til minst 55 prosent. De forsterkede målene vil legges til grunn for Norges klimasamarbeid med EU mot 2030.

Forsterkingen av klimamålet for 2030 vil gjøre det nødvendig å øke ambisjonsnivået i regelverket EU har vedtatt for å sikre at målet nås. I 2020 la Kommisjonen frem en konsekvensanalyse som viser hvordan EU kan oppnå et klimamål på 55 prosent i 2030. Konkrete forslag til "fit for 55" - virkemidler som skal gjøre EU "Klar for 55" legges frem sommeren 2021. Det er blant annet varslet en utvidelse av EUs kvotesystem til å inkludere utslipp fra transport og bygninger. En slik utvidelse vil bety store endringer for både kvotesystemet og regelverket for ikke-kvotepliktige utslipp. Kommisjonen vurderer også visse regelverksendringer for å gi økt insentiv til karbonopptak i skog og andre arealer. Det vil ta noen år før endringer i EUs klimaregelverk er på plass og vi vet hvilke konsekvenser det vil ha for Norge.

Sirkulær økonomi

Sirkulær økonomi står helt sentralt i EUs nye vekststrategi, *European Green Deal*, og skal bidra til å nå målet om en konkurransedyktig og klimanøytral økonomi i 2050. Det ble lagt frem en omfattende ny handlingsplan for sirkulær økonomi i 2020 med 35 oppfølgingspunkter. Arbeidet med å videreutvikle EUs avfallspolitikk fortsetter, samtidig som innsatsen vris mot fremme av mer bærekraftige produkter og tiltak for å styrke forbrukerens muligheter til å ta bærekraftige valg bl.a. gjennom god og tilgjengelig informasjon om produkters levetid, reparasjonsmuligheter og innhold av miljøgifter mv.

I 2021 skal det legges frem et eget initiativ for bærekraftige produkter. Det legges opp til en revisjon av økodesigndirektivet som kan bli utvidet til å dekke miljøvennlig utforming av flere typer produkter enn de energiforbrukende produktene som er omfattet av dagens ordning. Det er videre varslet satsinger på spesifikke produktområder og verdikjeder.

EUs kjemikaliepolitikk

EU-landene utgjør samlet en av de største produsentene av kjemikalier i verden. EUs kjemikalierregelverk er verdens fremste, og Norge bidrar tungt inn i samarbeidet. Det viktigste verktøyet i EUs kjemikaliepolitikk ligger i REACH-forordningen som gir regler for registrering, evaluering, godkjenning og begrensinger av kjemiske stoffer, mens det andre grunnleggende kjemikalierregelverket (CLP) handler om helse- og miljøfareklassifisering av kjemikalier.

Kommisjonen la frem en ny ambisiøs kjemikaliestrategi i oktober 2020 som legger premisser for politikikutviklingen fra 2021 og fremover. Strategien varsler innsats på flere områder som Norge og andre pådriverland har jobbet for å sette på dagsorden, blant annet at det skal innføres et bredt europeisk forbud mot perfluorerte stoffer (PFAS), med unntak av for helt essensielle formål. Norge og flere andre land samarbeider allerede om å fremme dette under REACH. Denne stoffgruppen krever spesiell oppmerksomhet fordi det er mange alvorlige forurensningstilfeller i Europa og globalt. PFASer er miljøgifter som har et bredt anvendelsesområde og brukes i svært store volumer. Det er varslet et krafttak for å sikre leketøy og andre forbrukerprodukter uten helse- og miljøfarlige stoffer. Det skal sikres sterkere regulering av hormonforstyrrende stoffer og at det tas hensyn til kombinasjonseffekter som oppstår når ulike kjemikalier virker sammen. Videre skal prosedyrene for vurdering og regulering av stoffer effektiviseres samtidig som håndhevingen av regelverket skal bedres. Det legges også vekt på bedre kontroll med importerte produkt inn til EØS-området. Kommisjonen vil ytterligere styrke innsatsen for globale kjemikalierreguleringer. Det er et mål å minimere de farligste stoffene i produkter, slik at gjenvinning og bruk av sekundære råvarer fremmes, for å oppnå en grønn og sirkulær økonomi.

I 2021 skal Kommisjonen legge frem en handlingsplan for å oppnå visjonen om "null forurensning" i 2021. Denne vill omfatte luft-, vann- og jordkvalitet, og vil bli fulgt tett fra norsk side.

Norge vil jobbe for en ambisiøs oppfølging av kjemikaliestrategien. Norge deltar aktivt i en gruppe av likesinnede land som møtes på ministernivå foran hvert miljørådsmøte for å fremme kjemikalieagendaen ("Reach-Up"-nettverket). Samtidig er Miljødirektoratet svært aktive i det løpende reguleringsarbeidet under REACH og øvrig kjemikalierregelverk. Norge og EU samarbeider også om å styrke regulering av kjemikalier på globalt nivå.

Kommunal- og moderniseringsdepartement (KMD)

IKT

Kommunal- og moderniseringsdepartementet vil fortsette arbeidet med å følge opp EUs nye strategi for et digitalt Europa. Arbeidet foregår gjennom å utarbeide posisjoner, svare på høringer og delta i relevante ekspertgrupper og komiteer. Oppfølgingen av strategien omfatter flere departementers ansvarsområder, og KMD koordinerer den nasjonale oppfølgingen. Norge vil fortsette å følge utviklingen tett og bidra med norske erfaringer og synspunkter, for å fremme et sikkert og effektivt indre marked for datatjenester, herunder skytjenester, i Europa.

EU har startet arbeidet med å regulere digitale plattformer, som for eksempel Facebook og Amazon. Den planlagte reguleringen, Digital Services Act (DSA), blir en viktig del av EUs nye digitale strategi. Hensikten med reguleringen er blant annet å legge til rette for sikker bruk av de digitale plattformene og andre digitale tjenester, vurdere plattformenes ansvar for innhold, deres funksjon som portvakt, yttingsfrihet og forbrukernes rettigheter. Regjeringen har levert et samlet norsk innspill til EU om DSA. Innspillet er tilgjengelig her. Vi vil fortsette å følge prosessen mot ny regulering tett.

Andre initiativer som vi vil følge opp i 2021, er EUs kommende forslag til regulering av kunstig intelligens og dataforvaltning og -bruk forslag til forordning om fri flyt av ikke-personlige data og revisjonen av EUs viderebruksdirektiv (Open Data and Public Sector Information Direktivet- tidligere PSI-direktivet). I forbindelse med implementering av dette direktivet jobbes det også med en gjennomføringsrettsakt som skal utpeke datasett med høy verdi som skal gjøres gratis tilgjengelig. KMD vil også implementere EUs direktiv om tilgjengelighet av nettsider og applikasjoner (WAD).

Regjeringen går inn for at Norge deltar i EUs Digital Europe Programme (DEP) 2021-27. DEP er EUs program for digital omstilling og bruk av innovative digitale teknologier i samfunn og næringsliv. Programmet har som mål å etablere EU som en pådriver i den digitale transformasjonen, og bygge kapasitet innen fremtidsrettede digitale teknologier som forventes å ha stor betydning for vekst og sysselsetting i Europa de neste årene. Innsatsen i DEP skal bygge videre på investeringer gjort i Horisont Europa og CEF- og ISA2-programmene som Norge deltok i ut 2020. Satsingsområdene i DEP er anvendelse av digitale teknologier og løsninger, tungregning, kunstig intelligens (KI), cybersikkerhet, avanserte digitale ferdigheter. DEP vil ha et grensesnitt mot andre EU-programmer, særlig Horisont Europa (HEU). Vi har fra norsk side gitt flere innspill til utformingen av programmet og vil fortsette å bidra aktivt.

KMD bidrar også i oppfølgingen av IKT og digitalisering under Horisont Europa.

Elektronisk kommunikasjon

Et nytt felleseuropeisk rammeverk for elektronisk kommunikasjon er vedtatt i EU. Det nye rammeverket innebærer en modernisering av dagens regelverk og skal stimulere konkurransen som driver for investeringer, bidra til utbredt tilgang til og bruk av høyhastighetsnett i hele EU, styrke det indre marked og styrke forbrukerrettigheter.

Vårt nasjonale regelverk for elektronisk kommunikasjon bygger på det europeiske rammeverket, og vedtakelsen av regelverket utløser behov for å revidere ekomloven med tilhørende forskrifter. KMD tar sikte på å sende et forslag til endringer i ekomloven med tilhørende forskrifter på høring våren 2021.

I det nye felleseuropeiske rammeverket inngår også en ny forordning om sammenslutningen av reguleringsmyndigheter for elektronisk kommunikasjon (BEREC). Situasjonen rundt Norge og EØS/EFTA-landenes deltakelse i BEREC har lenge vært uavklart, men ordlyden i den nye forordningen

synes å åpne for en tilfredsstillende deltakelse for EØS EFTA-landene i BEREC. I forhandlingene om tilpasningstekst arbeider vi for en løsning som sikrer at EØS/EFTA-landene får delta i BEREC på lik linje med EUs medlemsstater, men uten stemmerett og på en måte som i størst mulig grad sikrer EØS/EFTA-landene mulighet til å påvirke saker som omhandler egne markedsvedtak.

EU kommisjonen la i januar 2017 fram forslag til nytt regelverk om kommunikasjonsvern. Parlamentet vedtok sin rapport på forslaget i oktober 2017, mens diskusjonene i Rådet pågår fortsatt. Det tyske formannskapet lyktes ikke å oppnå enighet om en felles posisjon og det blir nå opp til det portugisiske formannskapet å bringe saken videre. Norge støtter formålet om å oppnå god og effektiv beskyttelse av konfidensialitet i elektronisk kommunikasjon og er positive til Kommisjonens forslag til nytt regelverk. Gjeldende kommunikasjonsvern direktiv er gjennomført i ekomloven og en revisjon av regelverket vil nødvendiggjøre endringer i nasjonal lovgivning. KMD følger forslaget tett og har aktivt søkt å spille inn synpunkter til forslaget underveis i prosessen.

Styrket samhandling med kommuner og regioner i europapolitikken

Norges samarbeid med EU har gjennom EØS-avtalen konsekvenser for samfunnsutviklingen og implementering av regelverk i kommunesektoren. Fagdepartementene har ansvaret for de enkelte sektorområdene. KMD følger med på hvilke organisasjonsmessige og økonomiske konsekvenser nye direktiver og endringer i EU/EØS-regelverk kan få for kommunesektoren. Vi følger også med på nye politiske initiativ for eventuelt å kunne påvirke før de blir direktiv.

Gjennom deltakelse i europeiske interesseorganisasjoner har norske kommuner og fylkeskommuner et verdifullt europeisk kontaktnett. De deltar i EU-programmer om blant annet forskning og innovasjon, og samarbeider om å løse samfunnsutfordringer med regioner og kommuner i andre land. Landsdelene har sine egne regionkontorer i Brussel.

Når de nye fylkeskommunene er etablerte, vil regjeringen gjennomgå de arenaene der sentrale og regionale styresmakter møtes om internasjonale spørsmål, for å bidra til at de ulike arenaene blir bedre sett i sammenheng og brukt mer effektivt. Utenriksdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet tar sikte på å reorganisere Europapolitisk forum slik at de nye fylkeskommunene blir godt representert i dialogen mellom regjeringen, kommunesektoren og Sametinget. Det vil bli lagt til rette for god og tidlig dialog og informasjonsdeling over forvaltningsgrensene, slik at norske interesser kan fremmes effektivt på europeiske samarbeidsarenaer.

Samarbeid om policyutvikling for byer

Norge støtter og er engasjert i EUs arbeid med en Urban Agenda. Dette er et initiativ fra medlemsland for å få urbane spørsmål opp på den politiske dagsordenen. Kommisjonen er viktig part i samarbeidet. I mai 2016 ble Pact of Amsterdam vedtatt. Denne stadfester at målsetting for arbeidet er å bidra til (i) bedre regelverk, (ii) bedre finansiering og (iii) bedre kunnskapsgrunnlag og kunnskapsutveksling, når det gjelder urbane spørsmål. Det arbeides gjennom brede partnerskap der både byer, land, Kommisjonen, ulike organisasjoner og EUs investeringsbank, er representert. Kommunal- og moderniseringsdepartementet følger opp arbeidet i relevante faglige og politiske fora. Norske byer har deltatt i fire av partnerskapene. Det pågår diskusjon om videreutvikling av Urban Agenda, og dette vil være et sentralt tema på en uformell ministerkonferanse under slovensk ledelse høsten 2021. På denne konferansen vil også oppfølging av en revidert erklæring om bypolitikk, Leipzig-erklæringen, bli vedtatt. Det pågår også arbeid med et nytt EU-program om byutvikling, som vil kunne gi økt støtte til samarbeid om policyutvikling for byer.

Forsknings- og innovasjonssamarbeid om byspørsmål

KMD har, i et nært samarbeid med Norges forskningsråd, hovedansvaret for den norske oppfølgingen av Joint Programming Initiative (JPI) Urban Europe. JPI Urban Europe er et initiativ på nasjonalt nivå til forsknings- og innovasjonssamarbeid om urbane spørsmål. Samarbeidet startet opp i 2010, og i dag er 14 land, inkludert Norge, medlemmer. I tillegg deltar noen land og Kommisjonen som observatører. JPI Urban Europe er ett av flere felles-programmer som er etablert for å svare på de store samfunnsutfordringene som Europa står overfor. De utgjør komplementære aktiviteter til EUs rammeprogram på forskning. Samarbeidet omfatter ulike aktiviteter knyttet til nettverksarbeid og samarbeid om prosjekter, både internt i Europa og også med land utenfor Europa.

Geografisk infrastruktur

Norge har gode løsninger for samarbeid om offentlig geografisk informasjon, og blir ofte trukket fram som et godt eksempel på dette området. De norske erfaringene er relevante for EUs arbeid med geografisk infrastruktur for Europa (Inspire-direktivet), og bygger blant annet opp om effektiv elektronisk forvaltning og miljørapportering. Norge kan bidra til erfaringsutveksling i konkrete prosjekter og programmer.

Norsk deltakelse i Interreg. Ny programperiode 2021-2027

Deltakelse i Interreg er Regjeringens viktigste inngangsport til EUs regionalpolitikk og således en viktig arena for å påvirke og delta i samarbeid for å løse regionalpolitiske utfordringer som forutsetter grenseoverskridende samarbeid.

Interreg er en del av EUs samholdighetspolitikk og har som formål å fremme territorielt samarbeid på tvers av landegrenser i Europa. Norge deltar i 12 Interreg-programmer.

Deltakelsen i Interreg er en integrert del av norsk regionalpolitikk og en viktig innfallspport for vår deltakelse i nordisk og europeisk regionalpolitikk. Målet med norsk deltakelse er å:

- fremme en ønsket regional utvikling i Norge gjennom å samarbeide om grenseregionale utfordringer
- fremme en balansert utvikling av det europeiske kontinentet og våre nærområder
- fremme en helhetlig, koordinert og aktiv norsk europapolitikk, og ivareta norske interesser innenfor EUs regionalpolitikk

EU la frem i mai 2018 det første utkastet til nytt regelverk for Interreg for programperioden 2021-2027. Regjeringen vil følge og delta aktivt i arbeidet med å utvikle nytt regelverk og nye programmer for Interreg gjennom uformelle møter på politisk og administrativt nivå og i nært samarbeid med medlemslandene i EU. Regjeringen har besluttet at Norge skal være med i neste Interreg programperiode, men ikke hvilke program Norge vil delta i. Det er nå dialog med aktuelle land og fylkeskommunene om dette.

Regional statsstøtte

Dersom EU-kommisjonen følger "normal" tidsplan skal regelverket for regionalstøtte og regelverket for gruppeunntak (GBER) revideres med virkning fra 1.1.2021. Regjeringen ønsker et stort handlingsrom når det gjelder mulighetene for å støtte utviklingen av norsk næringsliv og arbeidsplasser i distriktene. Sysselsetting er avgjørende for å opprettholde bosetting i hele landet. Vi arbeider derfor aktivt med regelverksutviklingen i EU på dette området. Innen utløpet av 2021 må regionalstøttekartet og ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift notifiseres til, og godkjennes av ESA.

Regionalstøttekartet definerer i hvilke områder Norge kan gi distriktsrettet investeringsstøtte. Kommuner i ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift må være innenfor regionalstøttekartet. Dagens regelverk er godt tilpasset norske regionale utfordringer og sikrer at ordningen med distriktsrettet investeringsstøtte og ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift kan opprettholdes. Det har vært oppmerksomhet knyttet til kommunereformen og ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift i sammenslåtte kommuner. Norge jobber aktivt overfor Europakommisjonen og ESA for å sikre at det etter 2021 vil være mulig å ha forskjellig arbeidsgiveravgift i deler av sammenslåtte kommuner. For øvrig skal alle kommuner vurderes på nytt i forbindelse med notifikasjonene i 2021. Det er ingen automatikk i at kommunene forblir i regionalstøttekartet eller innenfor DA-ordningen, eller får samme sats som i dag

Kulturdepartementet (KUD)

Endringsdirektiv til direktivet om audiovisuelle tjenester (AMT-direktivet)

Som en del av Kommisjonens strategi for et digitalt indre marked (DSM) la Kommisjonen frem et forslag til endringsdirektiv til AMT-direktivet (direktiv 2010/13/EU) i 2016. Våren 2018 ble det oppnådd enighet i trilogforhandlingene mellom Rådet og Parlamentet, og endringene ble vedtatt av Rådet og Parlamentet høsten 2018. Hovedelementene i det reviderte direktivet er bl.a. krav om at audiovisuelle bestillingstjenester skal bestå av minst 30 pst. europeisk programinnhold og enkelte nye bestemmelser om videodelingsplattformtjenester. Videre inneholder direktive bl.a. også mer fleksible reklameregler for fjernsyn. Endringsdirektivet ((EU) 2018/1808) er EØS-relevant, men er ikke enda innlemmet i EØS-avtalen. KUD har startet et arbeid for å gjennomføre direktivet i norsk rett, og tar sikte på å legge frem et høringsnotat med forslag til gjennomføring av direktivet i norsk rett første halvår 2021.

Revisjon av EUs opphavsrettsregulering

I Kommisjonens strategi for et digitalt indre marked (DSM-strategien) ble det varslet en reform av opphavsretten på europeisk nivå. Med forankring i strategien vedtok EU 17. april 2019 to nye direktiver om opphavsrett. Direktiv (EU) 2019/790 om opphavsrett og nærstående rettigheter i det digitale indre marked (digitalmarkedsdirektivet) har som formål å gjennomføre en ytterligere harmonisering av lovgivningen om opphavsrett og nærstående rettigheter i det indre marked, særlig når det gjelder digital og grensekryssende bruk av beskyttet innhold. Direktiv (EU) 2019/789 om regler for utøvelse av opphavsrett og nærstående rettigheter som gjelder for visse av kringkastingsselskapers nettoverføringer og videresending av radio- og TV-programmer (nett- og videresendingsdirektivet) har som formål å øke tilgangen til kringkastingsprogrammer fra andre medlemsstater ved å lette klarering av opphavsrettslig beskyttet innhold i slike programmer.

Rettsaktene er EØS-relevante, men er foreløpig ikke innlemmet i EØS-avtalen. KUD vil i 2021 fortsette arbeidet med å gjennomføre direktivene i norsk rett. På opphavsrettsfeltet er det et sterkt nordisk lovsamarbeid. Det legges opp til at arbeidet skjer i tett dialog med de andre nordiske landene.

Gjennomføring av Marrakech-direktivet

Direktiv (EU) 2017/1564 ble vedtatt 13. september 2017, og regulerer tilgang til åndsverk for blinde, svaksynte og andre med lesevansker som følge av funksjonsnedsettelse. Direktivet inneholder endringer som er nødvendig for at Marrakech-traktaten skal gjennomføres i EU. Marrakech-traktaten ble vedtatt i 2013 av FN-organisasjonen WIPO (World Intellectual Property Organization - Verdens Immaterialrettsorganisasjon). Marrakech-traktaten skal sikre at tilrettelagte åndsverk (eksempelvis i punktskrift eller tilpassede lydopptak) for blinde, svaksynte og andre med lesevansker kan gjøres tilgjengelig for disse gruppene, siden det i store deler av verden er begrenset tilgang på slike verk. Direktivet er EØS-relevant og EØS-komiteen besluttet 23. oktober 2020 at det skal innlemmes i EØS-avtalen. KUD tar sikte på å gjennomføre direktivets bestemmelser i løpet av 2021.

Samtidig med direktivet ble det også vedtatt en forordning om gjennomføring av Marrakech-traktaten om tilgang til verk for blinde, svaksynte og andre med lesevansker ((EU) 2017/1563). Forordningen omfatter forholdet mellom EU og tredjeland og er derfor ikke EØS-relevant.

Kreativt Europa - EUs kultur- og medieprogram

Kreativt Europa (2014-2020) er EUs rammeprogram for kulturell og kreativ sektor. Norge deltar i programmet i inneværende periode, noe som gir norske kulturaktører og institusjoner tilgang til den

største europeiske samarbeidsarenaen der nærmere 40 land nå deltar. Deltakelsen gir verdifullt europeisk samarbeid med muligheter til finansiering, faglig utvikling, publikumsutvikling og nettverk.

Europakommisjonen fremmet 30. mai 2018 forslag om et nytt Kreativt Europa program for perioden 2021-2027. Programforslaget viderefører i stor grad strukturen i dagens ordning med to hoveddeler, KULTUR og MEDIA, samt en TVERRSEKTORIELL del. Det overordnede målet med programmet skal fortsatt være det samme todelt; (1) fremme samarbeid om kulturelt og språklig mangfold og kulturarv og (2) fremme konkurranseevnen i kulturell og kreativ sektor. Budsjettet er foreslått økt og programmet gis en viktig rolle i gjenoppbyggingen av den hardt rammede kultursektoren etter pandemien.

Norge ga i mars 2020 en foreløpig tilbakemelding til EU om framtidig deltakelse i Kreativt Europa i den kommende programperioden 2021-2027. Norge har deltatt i EUs kulturprogrammer siden 1996 og med gode resultater. Det er viktig for Norge å delta i det europeiske samarbeidet på kultur- og medieområdet og viktig at Norge har god og løpende kontakt til politikktutviklingen.

Direktiv 2014/60 om tilbakelevering av kulturgjenstander

Norge deltar i EUs arbeid om ulovlig utførte kulturgjenstander innen EØS-området. EUs ekspertgruppe arbeider med gjennomføring av direktiv 2014/60 om tilbakelevering av kulturgjenstander. En viktig del av arbeidet består i implementering av EUs kommunikasjonssystem (IMI) når det gjelder det administrative samarbeidet og informasjonsutveksling på kulturområdet.

Grunnleggende rettigheter, likestilling og ikke-diskriminering

EU-samarbeidet handler om grunnleggende rettigheter og likebehandling for enkeltindividet uavhengig av kjønn, etnisitet, religion eller livssyn, nedsatt funksjonsevne eller seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. Norske erfaringer fra likestillings- og familiepolitikken er etterspurte i dette samarbeidet. Norge vil fortsette å delta aktivt i det europeiske samarbeidet om likestilling og ikke-diskriminering, samt spille en konstruktiv rolle i de av EUs samarbeidsfora hvor Norge er representert.

EUs strategier for likestilling- og ikke-diskriminering

Europakommisjonens strategier og handlingsplaner for likestilling og ikke-diskriminering setter rammene for EU/EØS-samarbeidet.

EUs strategier og handlingsplaner er ikke et alternativ til nasjonale handlingsplaner – og begrenser ikke det nasjonale handlingsrom, men kan representere en merverdi til nasjonal politikktutvikling når det gjelder å finne strategiske svar og gjennomføre målrettede tiltak rettet mot felles utfordringer hvor grunnleggende rettigheter og like muligheter er truet eller diskrimineres.

EU kommissær for likestilling og ikke-diskriminering Helena Dalli har som uttalt målsetting å integrere likestillingsperspektivet i alle politikkområder og samfunnssektorer. Rettigheter, likestilling og ikke-diskriminering står høyt på den europeiske dagsorden og den nye Europakommisjonen under president Ursula von der Leyen lanserte i 2020 en rekke strategier og handlingsplaner med relevans for flere diskrimineringsgrunnlag hvor også Norge fortsatt har en rekke utfordringer; [EUs LHBTIQ likestillingsstrategi \(2020-2025\)](#), [EUs handlingsplan mot rasisme \(2020-2025\)](#); [EUs strategi for styrket gjennomføring av grunnleggende rettigheter \(EU Charter of Fundamental Rights\)](#). En ny EU strategi om rettigheter for personer med funksjonsnedsettelse, ligger an til å bli vedtatt i 2021.

Det er mange fellestrekk mellom EU og Norge – utfordringer og muligheter – identifisert i EUs strategidokumenter og regjeringens handlingsplan mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk 2017 – 2020, handlingsplan mot rasisme og diskriminering på grunn av etnisitet og religion 2020-2023, handlingsplan for universell utforming 2015 – 2019 og handlingsplan for likestilling av personer med funksjonsnedsettelse 2020-2025, samt strategi for et mer likestilt utdannings og arbeidsmarked (2021-2024). Regjeringen vil lansere en ny LHBTIQ handlingsplan i 2021.

Informasjonsdeling, erfaringsutveksling om politikk- og regelutvikling og programsamarbeid om grunnleggende rettigheter, likestilling og ikke-diskriminering vil således både komme norske og europeiske partnere til gode.

"European Rights & Values" – EUs flerårige samarbeidsprogram 2021-2027

Europakommisjonens forslag til et flerårige samarbeidsprogram for medborgerskap, likestilling, rettigheter og verdier – Citizens, Equality, Rights and Values Programme, (CERV) 2021-2027 setter fokus på enkeltindividets grunnleggende rettigheter, likestilling & ikke-diskriminering, demokrati og rettsstat gjennom politisk, økonomisk og sosial mobilisering, deltagelse og inkludering. Programmet er sektorovergripende , rettighetsbasert og berører en rekke politikkområder på tvers av departementsfellesskapet, herunder Kulturdepartementet (KUD), Justisdepartementet (JD), Helse- og omsorgsdepartementet (HOD), Barne- og familiedepartementet (BFD), Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) og Utenriksdepartementet (UD).

EUs tilgjengelighetsdirektiv (EAA)

EUs tilgjengelighetsdirektiv – European Accessibility Act (EAA) - skal både skape bedre flyt av varer og tjenester i det indre marked samt sikre like rettigheter for personer med funksjonsnedsettelse, og samtidig sikre at EU oppfyller forpliktelsene i FN-konvensjonen om rettigheter for personer med funksjonsnedsettelse (CRPD). Direktivet har således både et indre markedsperspektiv og et rettighetsperspektiv.

Direktiv (EU)2019/882 om tilgjengelighet til varer og tjenester for personer med funksjonsnedsettelser har som formål å gjøre sentrale produkter og tjenester mer tilgjengelig for forbrukerne, og således bidra til et mer inkluderende samfunn og uavhengighet for personer med nedsatt funksjonsevne. Direktivet er sektorovergripende og omfatter blant annet følgende varer og tjenester: minibanker, datamaskiner, telefoner, digitalt utstyr, audiovisuelle tjenester, banktjenester og e-handel.

Direktivet er forankret i EUs strategi for rettigheter for personer med funksjonsnedsettelse, 2010 – 2020. Strategien bygger på FN-konvensjonen om rettigheter for personer med funksjonsnedsettelse og komplimenterer også EUs vekst og sysselsettingsstrategi og det europeiske charter for grunnleggende rettigheter.

Direktivet ble vedtatt 17. april og publisert i Official Journal 7. juni 2019 og er til vurdering i Norge og de øvrige EØS EFTA landene. Direktivforslaget (2015) har vært på høring i Norge (2016) og det er avgitt en EFTA uttalelse (2017). Kulturdepartementet har innhentet en juridisk utredning av tilgjengelighetsdirektivet og er i ferd med å utarbeide høringsnotat i saken. Direktivet anses EØS-relevant. Direktivet er sektorovergripende og berører flere departementer. Det er mange aktører og hensyn å ta og koordinering og organisering er krevende.

Kunnskapsdepartementet (KD)

EUs neste rammeprogram for forskning og innovasjon

Europakommisjonen la i juni 2018 frem sitt forslag til EUs neste rammeprogram for forskning og innovasjon, Horisont Europa, som vil løpe fra 2021 til 2027. Tidlig påvirknings- og posisjoneringsarbeid er viktig for å sikre at programmets innretning og prioriteringer i størst mulig grad ivaretar norske interesser. Regjeringen fremmet derfor to norske innspill før Kommisjonen la frem sitt forslag og la i oktober 2018 frem norske posisjoner på Kommisjonens forslag. I tillegg har regjeringen fremmet flere innspill om deltakelsesrettigheter for EØS/EFTA-landene i det neste rammeprogrammet, og det er oversendt en EØS/EFTA-kommentar om EØS/EFTA-landenes deltakelsesrettigheter.

EUs neste program for utdanning, opplæring, ungdom og idrett

Europakommisjonen la i mai 2018 frem sitt forslag til EUs neste program for utdanning, opplæring, ungdom og idrett, Erasmus+. Programperioden er fra 2021 til 2027. Erasmus+ bygger på det nåværende programmet Erasmus+ og består av tre hovedtiltak: individuell mobilitet, samarbeid og partnerskap og politikkutvikling.

Kunnskapsdepartementet startet arbeidet med å påvirke utformingen av Erasmus+ tidlig og oversendte to norske innspill om utformingen av det neste programmet for utdanning og et non-paper om koblingen mellom utdanning og forskning i neste programperiode før Kommisjonen la frem sitt forslag til nytt rammeprogram. Etter at Kommisjonen la frem sitt forslag, har Norge sammen med Island og Liechtenstein fremmet innspill til programmets faglige prioriteringer og deltakelsesrettigheter for EØS/EFTA-landene gjennom en felles EØS/EFTA-kommentar.

Etter at Kommisjonen la frem forslag til programmene ble lagt frem i 2018 har Norge deltatt aktivt i den strategiske planleggingen av innholdet i programmene sammen med Kommisjonen og andre medlemsland, for å sikre innholdet er mest mulig i tråd med norske interesser og prioriteringer. En sentral prosess i EU i 2021 blir Kommisjonens ferdigstilling av "missions" – utvalgte forsknings- og innovasjonsoppdrag som adresserer globale utfordringer og mobiliserer forskere, innovatører og andre interessenter til å løse utfordringene. KD kommer aktivt til å følge med på utviklingen av disse.

Høsten 2020 gikk regjeringen inn for at Norge skal delta i både Erasmus + og Horisont Europa. Evalueringer av de eksisterende programmene viser at Norge har stor nytte av deltakelsen, blant annet i form av økt kvalitet i forskning, utdanning og innovasjon, og verdiskaping og tilgang på kunnskap, og nettverk og kulturell kompetanse. Samarbeidet og konkurransen norske miljøer opplever ved å delta skaper muligheter vi ikke kan gjenskape med nasjonale virkemidler alene.

Formell deltakelse i programmene er avhengig av at Stortinget gir sin endelige tilslutning i 2021. Dette blir dermed en viktig prosess våren 2021. Under forutsetning av at Stortinget gir tilslutning til deltakelse vil regjeringen i 2021 også prioritere å tilrettelegge for at norske miljøer kan utnytte samarbeidsmulighetene som finnes. Sommeren 2021 skal regjeringen legge frem nye strategier for deltakelse i hhv. det europeiske forsknings- og innovasjonssamarbeidet og det europeiske utdannings-, opplærings-, ungdoms- og idrettssamarbeidet. Strategiene skal utformes i tett dialog med relevante aktører og vil angi mål og prioriteringer for samarbeidet i perioden 2021 til 2027.

I forberedelser til de neste programmene har departementet jobbet tett med øvrige departementer, EU-delegasjonen og Kunnskapskontoret i Brussel, virkemiddelapparatet, forsknings- og innovasjonsaktørene og andre interessenter for å ivareta norske interesser. Dette arbeidet vil fortsette i 2021, også for å sikre god deltakelse fra norske deltakere i utlysninger.

Landbruks- og matdepartementet (LMD)

Norge og EU kom i 2017 til enighet om en avtale etter EØS-avtalens artikkel 19 om utvidet handel med basis landbruksvarer. Avtalen ble iverksatt 1. oktober 2018.

Det er videre en løpende dialog med Europakommisjonen om oppfølgingen av handelsavtaler for bearbeidede landbruksvarer, blant annet gjennom deltakelse i "Joint Working Group On Processed Agricultural Products". Videre er det en dialog med britiske myndigheter om mulige tilpasninger til en Brexit-løsning som gjør at handelen mellom Norge og Storbritannia kan videreføres.

Nærings- og fiskeridepartementet (NFD)

Bistå norske bedrifter og forskningsmiljøer i å nå frem i konkurransen om Horisont Europa - midler

EUs nye rammeprogram for forskning- og innovasjon, Horisont Europa, starter opp fra 2021 (se KDs omtale av prosessen for å beslutte deltagelse). Potensialet for å øke omfanget av deltagelsen i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon er til stede i mange sektorer. Næringslivet har økt sin andel i inneværende programperiode, og mottok rundt 32 prosent av midlene som har gått til Norge. Regjeringen vil i 2021 legge frem en strategi for forsknings- og innovasjonssamarbeid med EU. KD koordinerer strategiarbeidet, mens NFD har et særlig oppfølgingsansvar for innovasjon, industri, romfart og hav. Forskningsrådet og Innovasjon Norge vil fremover arbeide aktivt med å mobilisere ulike aktørgrupper til å søke til rammeprogrammet, blant annet gjennom målrettet rådgivning og stimuleringsordninger.

Romvirksomhet – følge opp norske interesser i EUs romprogram 2021-2027

EUs to separate romprogrammer Galileo/EGNOS (satellittnavigasjon) og Copernicus (jordobservasjon) vil i den nye programperioden 2021-2027 være samlet i ett felles romprogram. Det nye programmet omfatter også nysatsingene GOVSATCOM (sikker satellittkommunikasjon for myndighetsformål) og SSA (romovervåking). Norge deltar allerede i Copernicus og Galileo/Egnos. Norsk deltagelse i GOVSATCOM og SSA vil kreve forhandlinger og etablering av egne samarbeidsavtaler med EU.

I statsbudsjettet for 2021 er det bevilget 594 mill. kroner til norsk deltagelse i romprogrammet. Her omfattes deltagelse i alle programmets delkomponenter. Det er videre tatt forbehold om at en endelig beslutning om norsk deltagelse i EUs romprogram 2021 – 2027 først blir tatt etter at EUs langtidsbudsjett er vedtatt.

Det er nå enighet om EUs langtidsbudsjett 2021-2027 og budsjetttrammen for romprogrammet ligger uendret på 14,01 mrd. euro (i faste 2021-priser). Dette er den samme programkostnaden som ble lagt til grunn for regjeringens behandling av deltagelse i Augustkonferansen. Norges kontingent følger av EØS-avtalen og baseres på vår BNP-andel av programbudsjettet. Med en BNP-andel på 2,51 pst. og en eurokurs på 10,4713 (per 5.1.2021) vil den norske andelen tilsvare 3,7 mrd. kroner for perioden 2021-27.

EU er en stadig viktigere aktør for europeisk romvirksomhet. Det er viktig at Norge følger med på utviklingen i EU, også når det gjelder mer overordnede, strategiske debatter som ikke omfattes av samarbeidet vi allerede deltar i gjennom Copernicus, Galileo, EGNOS og Horisont 2020. Særlig viktig er oppfølging av de pågående forhandlingene med EU om norsk tilgang til Galileos krypterte satellittnavigasjonstjeneste PRS, samt deltagelse i GOVSATCOM og SSA.

Regelverksprosesser knyttet til maritim transport

Det arbeides med maritimt regelverk knyttet til sikker og bærekraftig operasjon av skip, sjøfolks kompetanse, konkurranseevne samt forenkling av administrative prosedyrer for skipsfarten mm. Utvikling av internasjonalt regelverk og standarder i IMO (den internasjonale sjøfartsorganisasjonen) og ILO (den internasjonale arbeidsorganisasjonen) medfører behov for oppdatering av EUs regelverk.

Disse og andre aktuelle skipsfartspolitiske saker inngår også i dialogen som er etablert med Europakommisjonen og medlemslandene, blant annet i årlige møter mellom norske skipsfartsmyndigheter og DG Move (Generaldirektoratet for transport), halvårlige møter med det sittende EU formannskap og norsk deltagelse i DG Moves direktørmøter med medlemslandene.

Norge ønsker å styrke kontrollen med sikkerhet og arbeidsmiljø på utenlandske fiskefartøy i norske havområder. Norge har skjerpet havnestatskontrollen mot utenlandske fiskefartøy, og har tatt opp med EU på høyt nivå at det bør etableres et samarbeid om havnestatskontroll. Norge har fått arbeid med fiskefartøy inn på EMSAs (det europeiske sjøsikkerhetsbyrået) 5 års arbeidsprogram og oppfordret EUs medlemsstater til å ratifisere Cape Town avtalen om sikkerhet for fiskefartøy.

Forordning 391/2009 om classeselskap

Forordning (EF) 391/2009 om felles regler og standarder for classeselskap og inspeksjon av skip og direktiv 2009/15/EF (om classeselskap), er en konsolidering av reglene i direktiv 94/57/EF som allerede er innlemmet i EØS-avtalen. Regelverket har til hensikt å forsterke kontrollsystemet med de godkjente classeselskapene. Innlemmelse i EØS-avtalen omfatter problemstillinger relatert til plassering av bøteleggingskompetanse. Videre er det spørsmål om Kommisjonens fortolkning av rettsaktens virkeområde i forhold til flaggstatens suverenitet etter Havrettstraktaten. Regjeringen har besluttet at myndighet til å ilegge økonomiske sanksjoner legges til ESA. Stortingets samtykke til innlemmelse innhentes etter Grunnlovens § 26, annet ledd. Det pågår uformelle samtaler mellom Kommisjonen og EFTA om det nærmere innhold i EØS-komitébeslutningen.

Ressursforvaltning

Norge har samarbeidet med EU om forvaltning av marine ressurser i Nordsjøen og Skagerrak i mange år, og samarbeidet er i dag relativt omfattende. Fra norsk side er det en overordnet ambisjon å sikre et bærekraftig fiske som gir grunnlag for et høyt og stabilt utbytte fra fiskebestandene.

Siden 2017 har spørsmålet om EU-fartøys adgang til å fange snøkrabbe på norsk sokkel ved en rekke anledninger blitt løftet til politisk nivå i møter mellom EU og Norge. Overfor EU har Norge fastholdt at EU-fartøys adgang forutsetter avtale om adgang og kvotebytte, senest i note verbale som ble overlevert EU 8. februar 2021.

Like før årsskiftet fastsatte Norge, i tråd med vanlig praksis, torskekvoter for tredjeland i fiskevernsonen. Dette har Norge gjort siden etableringen av sonen i 1977. Da Storbritannia ved årsskiftet 2021 trådte ut av EU og igjen ble en selvstendig kyststat, var det nødvendig på ny å vurdere torskekvoten som til da hadde blitt gitt til EU. Vi valgte å trekke Storbritannias historiske fiske fra torskekvoten som vi ga EU. Dette ble meddelt EU både i et uformelt møte på forhånd og gjennom ordinære diplomatiske kanaler når forskriften var fastsatt.

29. januar i år offentliggjorde sin årlige kvoteforordning for fiske i fremmede farvann, hvor de ga seg selv en torskekvote i fiskevernsonen ved Svalbard som er langt høyere enn den Norge har fastsatt i forskrift og meddelt EU. Dette er overraskende og uakseptabelt. Det er bare Norge som kan regulere og tildele kvoter i fiskevernsonen. Norge har protestert både gjennom diplomatiske kanaler og på politisk nivå. Videre har Norge gjort det klart overfor EU at ethvert fiske utover Norges kvotetildelinger vil være et ulovlig fiske, som vil bli håndhevet av kystvakten på alminnelig måte.

Norge vil fortsette arbeidet overfor EU og EUs medlemsstater med å sikre etterlevelse og felles forståelse av prinsippene som følger av Havretten.

Problemstillinger knyttet til brexit har de siste årene fått dominerende plass i fiskerisamarbeidet mellom Norge og EU, men det løpende samarbeidet videreføres samtidig. Brexit vil innebære at det

eksisterende bilaterale samarbeidet for forvaltningen i Nordsjøen må erstattes av et trepartssamarbeid som inkluderer Storbritannia som selvstendig part.

Samarbeidsavtalen mellom EU og UK har medført at bestander som vandrer og fiskes i norsk økonomisk sone er fordelt eksklusivt mellom EU og UK, til tross for at også Norge er "deleier" disse bestandene. Dette synes å være i strid med konsultasjonsplikten i havretten om forvaltning og fordeling av bestander som vandrer mellom flere jurisdiksjonsområder. Dette spørsmålet har blitt tatt opp av Norge på flere nivåer den siste tiden, og spørsmålet er også fremtredende under de trilaterale forhandlingene mellom Norge, EU og Storbritannia.

Det er også behov for oppdatering av den gjeldende bilaterale rammeavtalen om fiskerisamarbeid av 1980 mellom Norge og EU. EU-kommisjonen og Nærings- og fiskeridepartementet har gjennom brevveksling blitt enige om å legge til rette for å starte forhandlinger om et nytt og moderne rammeverk for fiskerisamarbeid og forvaltning av fellesbestander i Nordsjøen. Slike forhandlinger skal etter planen påbegynnes tidlig i 2021.

Desentralisert håndheving av artikkel 53 og 54 i EØS-avtalen

Den offentlige håndhevingen av forbudet mot konkurransebegrensende avtaler i artikkel 101 og forbudet mot misbruk av dominerende stilling i artikkel 102 er i EU lagt til de nasjonale konkurransemyndigheter og domstoler (desentralisert håndheving). Forordning 1/2003, som gjennomførte desentraliseringen, er innlemmet i EØS-avtalen i sin helhet, uten tilpasninger eller begrensninger. EØS-avtalens parter har imidlertid hatt ulike syn på om avtalen åpner for desentralisert håndheving av de tilsvarende bestemmelsene i artikkel 53 og 54 i EØS-avtalen. Den rettslige situasjonen er fortsatt uavklart. Det er derfor uklart og omstridt om EØS-landenes konkurransemyndigheter har anledning til å håndheve artikkel 53 og 54, slik nasjonale konkurransemyndigheter håndhever EU-traktaten artikkel 101 og 102. EFTA-statene som er tilsluttet EØS-avtalen, har imidlertid gitt sine nasjonale konkurransemyndigheter kompetanse til å anvende artikkel 53 og 54 i EØS-avtalen innenfor sine respektive jurisdiksjoner ved å endre protokoll 4 i ODA. Den nasjonale gjennomføringen av disse reglene følger av EØS-konkurransereglene. En tilsvarende ordning er imidlertid ikke gjennomført på EU-siden (EU-pilaren). Håndhevingen av artikkel 53 og 54 i EØS-avtalen er derfor ikke desentralisert i EU. Dette skyldes at etter en tolkning av EØS-avtalens 56 som EU har basert seg på, er det bare Kommisjonen og ESA som er kompetent overvåkningsorgan ved håndhevingen av EØS-avtalen artikkel 53 og 54.

Konsekvensene av denne usikkerheten blir stadig mer alvorlige, da rettsutviklingen i EFTA-EØS-landene blir hengende etter og skiller seg stadig mer fra EU. Vi har ikke fått gjennomført viktig regelverk ved at erstatningsdirektivet, se nedenfor, ikke er blitt innlemmet i EØS-avtalen. Tilsvarende gjelder nå det nye ECN+-direktivet. Arbeidet med problemstillingen prioriteres og koordineres med de andre EFTA-landene, og består i juridisk og konkurransepolitisk dialog med Kommisjonen.

Erstatningsdirektivet 2014/104/EU og ECN+-direktivet 2019/1/EU

Direktiv 2014/104/EU gjelder søksmål om erstatning for overtredelser av EUs og EUs medlemsstaters konkurranseregler. Sentrale formål med direktivet er å bedre skadelidtes muligheter for å oppnå full erstatning for overtredelser av konkurransereglene, redusere forskjeller mellom medlemsstatenes regler om erstatningssøksmål i forbindelse med overtredelser av konkurransereglene og å forbedre samspillet mellom offentlig og privat håndheving av reglene. For å oppnå disse siktemålene stiller direktivet en rekke krav til nasjonal rett. Kravene er både av materiell og prosessuell karakter. Direktivet anses EØS-relevant og akseptabelt for innlemmelse i EØS-avtalen, forutsatt at rettsakten får gjensidig virkning på tvers av EU- og EFTA-pilarene (såkalt cross-pillar virkning).

Direktiv 2019/1/EU (ECN+-direktivet) skal styrke de nasjonale konkurransemyndighetenes forutsetninger for å håndheve konkurransereglene effektivt og sikre et velfungerende indre marked. Direktivet bygger videre på systemet med desentralisert håndheving av artikkel 101 og 102 i EU-traktaten, som tilsvarer artikkel 53 og 54 i EØS-avtalen, om hhv. forbudet mot konkurransebegransende samarbeid og misbruk av dominerende stilling. Direktivet forutsetter tett samarbeid mellom nasjonale konkurransemyndigheter gjennom Det europeiske konkurransenettverket (ECN), som ble innført ved forordning 1/2003. Bakgrunnen for regelverksinitiativet er betydelige forskjeller i medlemsstatenes prosessuelle håndhevingskompetanse, noe som er til hinder for en effektiv og ensartet håndheving av artikkel 101 og 102 TEUV (Traktaten om Den europeiske unions virkemåte) og like konkurransevilkår ("level playing field") i det indre marked. Også for dette direktivet oppstår det spørsmål i tilknytning til manglende desentralisert håndheving, jf. drøftingen om erstatningsdirektivet og det er derfor uklart om direktivet kan gi gjensidig virkning på tvers av EU- og EFTA-pilarene. Det arbeides videre med spørsmålet om innlemmelse i EØS-avtalen og gjennomføring i norsk rett. Norske myndigheter, sammen med de øvrige EFTA/EØS-landene, er i dialog med Kommisjonen om disse spørsmålene.

ESA-sak om skattefritak og ubegrensede garantier for offentlige aktører som driver økonomisk aktivitet

ESA åpnet i 2013 en sak mot Norge om mulig ulovlig støtte på grunn av skattefritak og ubegrensede garantier på grunn av konkursforbudet for offentlige aktører som driver økonomisk aktivitet i EØS-rettslig forstand. For å få utredet handlingsrommet, nedsatte regjeringen en arbeidsgruppe ledet av Erling Hjelmeng. Arbeidsgruppen leverte 23. januar 2018 sin rapport På like vilkår. Rapporten har vært på offentlig høring. På oppdrag fra NFD og KMD har Oslo Economics kartlagt omfanget av økonomisk aktivitet innenfor offentlig sektor og utført en samfunnsøkonomisk analyse av Hjelmeng-gruppens forslag til tiltak. Utredningen ble levert i januar 2020. NFD, sammen med FIN og KMD arbeider med oppfølging av saken.

Prosedyreforordningen – regler for håndheving av statsstøtteregler

Den nye prosedyreforordningen (forordning 2015/1589) foretar enkelte endringer i Kommisjonens prosessuelle kompetanse i håndhevingen av statsstøtteregler, for å gjøre håndhevingen mer effektiv. I dag reguleres EFTAs overvåkningsorgans (ESA) kompetanse på støtteområdet av ODA protokoll 3 del II, som gjenspeiler den tidligere prosedyreforordningen fra 1999. Den nye prosedyreforordningen anses som EØS-relevant, men er fortsatt ikke tatt inn i EØS-avtalen. Ved å innta den nye prosedyreforordningen i EØS-avtalen, med påfølgende gjennomføring i ODA protokoll 3 del II, gis ESA tilsvarende kompetanse som det Kommisjonen har på statsstøtteområdet i EU. Dermed sikres fortsatt parallellitet i Kommisjonens og ESAs prosedyreregler for offentlig støtte. Gjennomføring av den nye prosedyreforordningen vil innføre tre nye og viktige endringer i ESAs prosessuelle kompetanse i statsstøttesaker sammenlignet med prosedyreforordningen fra 1999. For det første vil ESA få adgang til å avvise klager som ikke oppfyller visse minstevilkår eller den som klager ikke har tilstrekkelig tilknytning til saken. For det andre legges det til rette for et styrket samarbeid mellom ESA og nasjonale domstoler. For det tredje vil ESA få adgang til å innhente opplysninger direkte fra markedsaktører i enkeltsaker samt hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr og tvangsmulkt direkte overfor foretak ved eventuelle brudd på opplysningsplikten.

Forslag til gjennomføringsbestemmelser i norsk rett var på høring fra 1. juni til 31. august 2018. Saken vil bli forelagt Stortinget så snart det foreligger vedtak fra EØS-komiteen.

Revisjon av regelverket for offentlig støtte

Kommisjonen reviderer store deler av regelverket for offentlig støtte. Formålet er å sikre at regelverket fortsatt er godt egnet til å oppnå målsetningene med støtteregeleverket generelt, samt sikre at det vil være et effektivt virkemiddel for å oppnå EUs strategier, og særlig grønn giv, digital strategi og industristrategi.

CO₂-kompensasjon

Kommisjonen vedtok 21. september 2020 nye retningslinjer for CO₂-kompensasjon for perioden 2021-2030. ESA vedtok 16. desember 2020 tilsvarende retningslinjer for EFTA-landene, og må godkjenne en eventuell norsk støtteordning. Det må bl.a. sikres at ESA vil godkjenne en metode for beregning av karbonfaktor som tar hensyn til Norges situasjon når det gjelder kraftforsyningen og gi forutsigbarhet i hele perioden. En eventuell norsk støtteordning for CO₂-kompensasjon er KLDs ansvar.

Sammenkobling av bedriftsregistre over landegrensene, gjennomføringsbestemmelser

Samarbeid om foretaksregistrering og digital overføring av foretaksopplysninger mellom registrene har betydning for foretakene og for brukerne av foretaksopplysninger. Gjennom samarbeidet vil grunnleggende opplysninger om foretak i hele EØS-området være tilgjengelig ved oppslag i ens eget lands portal. Dette gir en enkel mulighet for å undersøke om utenlandske kontraktsparter er registrert og hvilke personer som kan representere selskapet utad.

Nytt horisontalt vareregelverk

Det er vedtatt to nye forordninger som inneholder horisontale bestemmelser om varer som skal erstatte gjeldende horisontale regelverk på området. Forordningene har som mål å gjøre det enklere for bedrifter å selge sine varer i andre EØS-land, samtidig som kun varer som er i samsvar med relevant regelverk skal omsettes i det indre marked.

Forordning (EU) 2019/515 om gjensidig godkjenning av varer kom til anvendelse i EU 19. april 2020, og ble innlemmet i EØS-avtalen 14. juli 2020. Formelt er det krav om at forordningen kommer til anvendelse i EØS EFTA-landene seks måneder etter at forordningen er innlemmet i EØS-avtalen, dvs. 14. januar 2021. Forordningen kommer først til anvendelse når alle tre EØS EFTA-landene har gjennomført regelverket i nasjonal rett og opphevet sine konstitusjonelle forbehold. Det ble gjennomført en høring av gjennomføringen av forordningen høsten 2018. Nærings- og fiskeridepartementet sendte høsten 2020 Prop.LS på departementsforeleggelse, der formålet med proposisjonen er å innhente Stortingets samtykke til å oppheve det konstitusjonelle forbeholdet og samtidig svare ut innspillene som kom i høringen av forordningen. Det legges opp til at forordningen vil gjelde i norsk rett fra våren 2021.

Forordning (EU) 2019/1020 om markedstilsyn og produktsamsvar ble vedtatt 20. juni 2019 og skal i hovedsak anvendes i EU fra 16. juli 2021. Forordningen følges opp fra norsk side hva gjelder innlemmelse i EØS-avtalen og nødvendige endringer i nasjonalt regelverk. Forordningen gir bl.a. tydelige føringer på hvordan markedstilsyn skal utføres, hvordan man skal samarbeide med andre lands tilsynsmyndigheter og setter krav til hvilken håndhevings- og undersøkelsesmyndighet hver av de nasjonale tilsynsmyndighetene skal ha når de utfører tilsyn med varer. Dette innebærer at det må avklares i hvilket omfang det må gjøres endringer i nasjonalt regelverk å oppfylle forordningens krav.

Olje- og energidepartementet (OED)

Europas grønne giv

EU har som målsetning å ha en sikker, rimelig og klimavennlig energiforsyning. Energi spiller en viktig rolle i Europas grønne giv, og EU-kommisjonen har også utpekt energisektoren som et viktig satsingsområde for EU-medlemslandene i det økonomiske gjenoppbyggingsarbeidet tilknyttet covid-19-pandemien. Utvikling av energiregelverk i lys av Europas grønne giv vil være av stor betydning for Norge, og følges nøye.

Flere av rettsaktene i ren energipakken som ble vedtatt i 2018 og 2019~~–~~, vil revideres i 2021 for å følge opp høyere ambisjoner på klimaområdet fra EUs side, og det vil også legges frem nytt markedsregelverk for gass. EU er det viktigste markedet for norsk naturgass.

Ren energi-pakken

Ren energi-pakken inneholder følgende rettsakter:

- ny forordning om et styringssystem for energiunionen,
- revidert fornybardirektiv,
- revidert energieffektiviseringsdirektiv,
- revidert bygningsenergidirektiv,
- revidert elmarkedsdirektiv,
- revidert elektrisitetsforordning,
- revidert ACER-forordning,
- ny forordning om planer for håndtering av krisesituasjoner.

De åtte rettsaktene i EUs Ren energi-pakke kan grovt sett deles inn i to kategorier. Den ene kategorien inkluderer ny forordning om styringssystemet for energiunionen, revidert fornybardirektiv, revidert energieffektiviseringsdirektiv og revidert bygningsenergidirektiv, og er regelverk med politiske målsetninger på klima- og energiområdet. Den andre kategorien er markedsregelverk for kraftforsyningen i EU, som består av tre reviderte rettsakter under tredje energimarkedspakke (revidert elektrisitetsforordning, revidert elmarkedsdirektiv og revidert ACER-forordning). Det er også en ny forordning om planer for håndtering av krisesituasjoner, som nå er i EØS-prosess.

Det arbeides med gjennomgang av innholdet i de endelige og vedtatte rettsaktene, og vurdering om rettsaktene er relevante for innlemmelse i EØS-avtalen (EØS-relevans), samt eventuelle behov for EØS-tilpasninger og endringer i norske lover og forskrifter. Dette er omfattende arbeid som vil ta tid. Påfølgende forhandlinger med EU om EØS-tilpasninger vil også ta tid. Når det kommer til de tre reviderte rettsaktene i markedsregelverket av Ren energipakken, herunder ACER-forordningen, tar departementet sikte på at de kan innlemmes i EØS-avtalen med nødvendige tilpasninger. Dette arbeidet følges opp i dialog med de andre EØS/EFTA-statene og EU, og vil bli fulgt opp på vanlig måte med eventuelle forslag til endringer i lover og forskrifter, og deretter lagt fram for Stortinget.

I EU-kommisjonens arbeidsprogram for 2021 planlegges det å legge frem en pakke i løpet av 2021 "Fit for 55 package" som blant annet inneholder revisjoner av flere av rettsaktene i Ren energipakken. Dette er et arbeid Norge følger tett.

Arbeidet med utfyllende regler for el- og gass (nettkoder og retningslinjer)

Forordninger i form av nettkoder og retningslinjer er vedtatt av Kommisjonen med hjemmel i tredje energimarkedspakke. Dette er prosessuelt og teknisk detaljerte forordninger med krav til kraftsystemet og elmarkedet/gassmarkedet.

På elmarkedssiden er det vedtatt forordninger om tilknytning til nettet, design av markedet og drift av kraftsystemet. Disse er: Capacity Allocation and Congestion Management (CACM), Forward Capacity Allocation (FCA), Requirements for Generators (RfG), Demand Connection Code (DCC), High Voltage Direct Current Connections (HVDC), System Operation Guideline (SOGL), Emergency and restoration (ER) og Electricity Balancing (EB). Retningslinjene ble vedtatt i EØS-komiteen 11. desember 2020. Det tas sikte på at samtykke- og lovproposisjon fremmes for Stortinget i løpet av våren 2021.

På gassmarkedssiden er det vedtatt forordninger om etablering av nettverkskode om interoperabilitets- og datautvekslingsregler, harmoniserte tariffer for gassoverføring, mekanismer for kapasitetstildeling i gasstransmissionssystemer og balansering av gasstransmisjonsnettet. Det er også vedtatt en endring i anneks Endring i anneks til gasstransmisjonsforordningen. Norge har ingen transmisjon av gass i henhold til definisjonene i tredje gassmarkedsdirektiv. Reglene i forordningene vil dermed ikke ha noen praktisk anvendelse i Norge.

[Energiinfrastrukturforordningen](#)

Infrastrukturforordningen (347/2013/EU) regulerer konsesjonsbehandling, finansiering og planlegging av infrastrukturprosjekter av felleseuropeisk interesse innen elektrisitet, olje, gass og CO₂. Formålet er å legge til rette for investeringer i grensekryssende infrastruktur som er viktig av hensyn til det indre marked, EUs klima- og miljømål og/eller forsyningssikkerhet.

Infrastruktur som omfattes av forordningen settes på en liste over prosjekter av felles interesse, PCler (Projects of Common Interest), som vedtas av Kommisjonen. Forordningen erstatter TEN-E retningslinjene (Trans-European Energy Networks 1364/2006/EU), som ikke er innlemmet i EØS-avtalen. Forordningen innebærer også endringer i de tre forordningene under den tredje energimarkedspakken. Forordningen er ikke innlemmet i EØS-avtalen. EU-kommisjonen presenterte en revisjon av forordningen 15. desember 2020.

[Det videre arbeidet med energieffektiviseringsdirektivene](#)

Energieffektivisering utgjør en viktig del av EUs energidagsorden. De senere år er det kommet flere direktiver som omhandler energieffektivisering. De mest sentrale er økodesigndirektiv II (2009/125/EF), energimerkedirektiv II (2010/30/EU), bygningsenergidirektiv II (2010/31/EU) og energieffektiviseringsdirektivet (2012/27/EU). Økodesigndirektivet og energimerkedirektivet er begge EØS-relevante og allerede innlemmet i EØS-avtalen.

Energimerkedirektiv II er opphevet og erstattet av en rammeforordning (forordning 2017/1369). Den nye energimerkeforordningen er nå innlemmet i EØS-avtalen. Det reviderte energieffektiviseringsdirektivet og bygningsenergidirektivet, som ble vedtatt politisk i EU som en del av "Ren energi-pakken", vurderes for innlemmelse i EØS-avtalen.

Fra norsk side har bygningsenergidirektiv II og energieffektiviseringsdirektivet blitt vurdert grundig med hensyn til EØS-relevans og eventuell innlemmelse i EØS-avtalen. Det jobbes nå for å innlemme begge direktivene med nødvendige tilpasninger. Samtidig legges det til rette for implementering av direktivenes bestemmelser i norsk rett. Forslag til nødvendige lovendringer var på høring i 2019. Forskrift om energikartlegging for store foretak som følger av energieffektiviseringsdirektivet er på høring med frist i januar 2021.

[Det videre arbeidet med Langskip og CO₂-håndtering i europeisk sammenheng](#)

Den norske satsningen på CO₂-håndtering skal gi teknologiutvikling i et internasjonalt perspektiv. Et vellykket Langskip vil bidra vesentlig til utviklingen av CO₂-håndtering og legge til rette for læring og kostnadsreduksjoner for etterfølgende prosjekt i Europa. Langskip vil etablere lagerinfrastruktur som

kan benyttes av europeisk industri. Norge samarbeider tett med EU og deltar i en rekke fora og organer rettet mot blant annet utvikling av rammer og regelverk for fangst og lagring av CO₂. Dialogen med EU vil fortsette, med fokus på å dele kunnskap fra det norske prosjektet og legge til rette for etterfølgende prosjekter i Europa. Dette vil kunne bidra til reduserte CO₂-utslipp, reduserte kostnader for CO₂-håndtering, i tillegg til å bevare og utvikle arbeidsplasser og industri i hele Europa. Det er økende oppmerksomhet på CO₂-håndtering i en rekke europeiske land, og fem CO₂-håndteringsprosjekter står nå på EU-kommisjonens liste over prioriterte infrastrukturprosjekter.

Samferdselsdepartementet (SD)

Mobilitetspakken på vegområdet

Mobilitetspakken er EUs regelverkspakke på veiområdet. Den har tre deler, og behandlingen av de ulike forslagene har hatt ulik framdrift i EU-systemet. Det har vært stor interesse for mobilitetspakken i veitransportnæringen og blant opposisjonen på Stortinget, særlig forslag til endringer i reglene om kabotasje/markedsadgang, kjøre- og hviletid, utstasjonering av arbeidstakere ("sosial del") og veiprisering (bompenger). Bompengeneinntekter står for en omfattende del av finansieringen av norsk veiinfrastruktur. Det er viktig å arbeide for tilstrekkelig fleksibilitet i EU-regelverk på området, slik at det norske systemet kan utformes i tråd med det som er formålstjenlig ut fra norske interesser. Forslag til nytt eurovignettdirektiv legger opp til en mer omfattende, varig brukerbetaling som i tillegg til kostnader som dekker bygging/vedlikehold av veier, også internaliserer eksterne kostnader knyttet til miljø og kø.

Den "sosiale delen" av mobilitetspakken ble vedtatt i EU 22. juli 2020, etter å ha gjennomgått omfattende endringer under behandlingen i Rådet og Europaparlamentet. De vedtatte regelendringene inneholder bl.a. klargjøringer som forhåpentligvis vil effektivisere kontrollen med veitransportnæringen og gi innstramminger i kabotasjereguleringen for gods.

Det tas sikte på å fremme lov- og samtykkeproposisjon for Stortinget i løpet av 2021 for å etablere nødvendige hjemler for gjennomføring av mobilitetspakkens sosiale del og å ta disse rettsaktene inn i EØS-avtalen.

Jernbane: videre arbeid knyttet til EUs fjerde jernbanepakke

Prop. 101 LS (2019-2020) Endringer i jernbaneloven mv. (fjerde jernbanepakke) ble fremmet for Stortinget mai 2020. I proposisjonen bes det om at Stortinget forhåndssamtykker til deltagelse i to EØS-komiteebeslutninger om innlemmelse av rettsaktene som utgjør EUs fjerde jernbanepakke i EØS-avtalen. Regjeringen har etter grundige vurderinger i proposisjonen kommet frem til at den nødvendige myndighetsoverføringen til EUs jernbanebyrå ERA kan skje etter Grunnloven § 26 andre ledd og læren om lite inngripende myndighetsoverføring. Lovavdelingen i Justis- og beredskapsdepartementet har kommet til samme konklusjon i en særskilt grunnlovsvurdering.

Stortinget traff 17. desember 2020 vedtak om å forelegge Høyesterett følgende spørsmål: Kan Stortinget med hjemmel i Grunnloven § 26 annet ledd samtykke til deltagelse i to beslutninger i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2012/34/EU om et felles europeisk jernbaneområde og rettsaktene som utgjør fjerde jernbanepakke? Stortingsbehandlingen vil ikke fullføres før Høyesterett har avgitt sin betenkning. Gjennomføringen av EUs fjerde jernbanepakke i norsk rett kan ikke finne sted før Stortinget har behandlet proposisjonen.

Utkast til to EØS-komiteebeslutninger er fortsatt til behandling i EU. Tidspunkt for innlemmelse i EØS-avtalen avhenger av Stortingsbehandlingen. Rettsaktene som utgjør EUs fjerde jernbanepakke trådte i kraft i EU fra 31. oktober 2020, mens EØS-komiteebeslutningen ikke vil tre i kraft før alle EFTA-landene har gjennomført nødvendige konstitusjonelle tiltak. Det er gitt signaler fra Liechtenstein om at dette ikke vil være klart før våren/sommeren 2021.

Samferdselsdepartementet og Statens jernbanetilsyn fortsetter i 2021 å arbeide med å ivareta norske interesser ved utarbeidelsen av gjennomføringsrettsaktene til fjerde jernbanepakke. De rettsaktene som er vedtatt hittil er utarbeidet med vesentlige bidrag fra Statens jernbanetilsyn i det forberedende arbeidet i ERA, og dette arbeidet fortsetter.